

Radboud in coronatijd

join meeting

**BEWAAR-
NUMMER**

EENMALIGE UITGAVE VAN VOX EN RADBOUD MAGAZINE > JUNI 2020

REDACTIONEEL Het beeld van een uitgestorven campus went nooit. De lege fietsenrekken, de rododendrons die voor niemand lijken te bloeien. Op 12 maart besloot het bestuur van de Radboud Universiteit dat het academisch onderwijs tot nader order online gegeven zou worden. Het virus veroordeelde studenten en medewerkers tot thuisisolatie. Het ontgaat niemand op de universiteit dat hier geschiedenis wordt geschreven. Een *lockdown*, ingegeven door een pandemie, is ongekend. De klap voor de economie is nauwelijks te overzien, de impact op de universiteit evenmin. Lopen studenten vertraging op? Wat is het effect van online onderwijs? Wanneer kunnen onderzoekers

hun werk hervatten? Welke nieuwe inzichten doemen op uit deze crisis? Journalisten die de campus als werkgebied hebben, schrijven het ene na het andere artikel over de nieuwe realiteit. Studentenverenigingen die boodschappen doen voor ouderen: dat is nieuws! Onderzoekers die zich buigen over mogelijke medicijnen: opschrijven! En dan zijn er nog al die wetenschappers die vanuit hun eigen vakgebied prachtig kunnen reflecteren op deze bizarre tijd. Om alle verhalen te bundelen – en nieuwe toe te voegen – hebben universiteitsblad *Vox* en alumniblad *Radboud Magazine* voor één keer de handen ineengeslagen. Samen hebben we het magazine gemaakt dat

nu voor je ligt: *Radboud in coronatijd*. Een bewaarnummer over hoe de universiteit toch in touw blijft in het nu al historische jaar 2020. Wie het blad straks, als er mogelijk een vaccin is, nog eens uit de kast haalt, zal het misschien met ongeloof teruglezen. Ja, zo was het. Ja, ik was erbij. En hopelijk terugkijken op een crisis die, naast alle ellende, ook lessen kan bieden voor de toekomst.

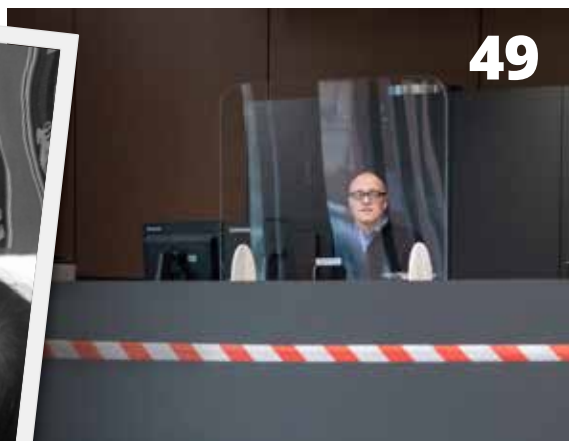
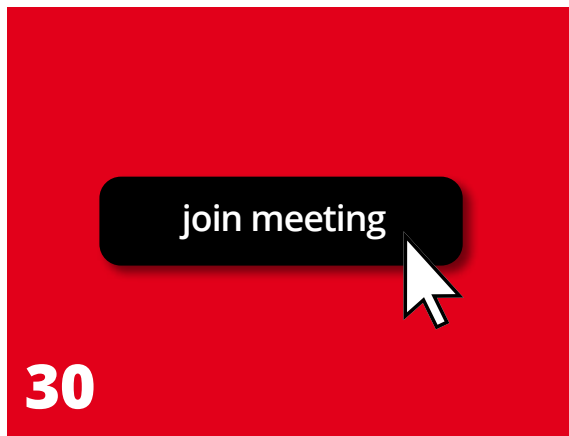
Voor nu wensen we je veel gezondheid en – ondanks de beperkte reismogelijkheden – een mooie zomer.

Annemarie Haverkamp
hoofdredacteur *Vox*

INHOUD

- 4 KANSEN VAN DE **CORONA-GENERATIE** OP DE ARBEIDSMARKT
- 9 DE UNIVERSITEIT GING **ÉÉN KEER EERDER DICHT**: IN 1943
- 10 **IC-ARTS CHARLOTTE HOFHUIZEN** OVER DIE ZWARE CORONAWEKEN
- 16 **LIEVE INITIATIEVEN** OM ELKAAR TE HELPEN
- 18 DEZE WETENSCHAPSREDACTEUR **KREEG CORONA**
- 24 **MIHAI NETEA ONDERZOEKT** WERKING TBC-VACCIN
- 26 **WAAR IS HET VEILIGER**: IN HONGKONG OF NIJMEGEN?
- 30 **ONLINE COLLEGES**, ZEGEN OF VLOEK?
- 34 WETENSCHAPPERS ALS **BREAKING NEWS**
- 36 PRIJSWINNAAR **MIKE JETTEN** KAN ZIJN VROUW NIET BEZOEKEN
- 43 **STUDENTENLEVEN** TUSSEN VIER MUREN
- 49 DOORWERKEN OP **EEN UITGESTORVEN CAMPUS**
- 52 OOK BIJ DE PEST GOLD: **AFSTAND HOUDEN!**

JOURNALIST
SUSANNE
GEUZE
SCHRIJFT
OVER HAAR
**CORONA-
SCHAAMTE**

A surreal scene set against a teal background. A woman in a black dress sits on a dark, suspended platform, holding a black umbrella. A man in a blue suit stands above her, also holding a black umbrella. The platform is supported by several vertical chains. From these chains, several dark, spherical objects with spikes, resembling viruses, hang at various heights. A yellow tassel hangs from the platform. The overall mood is one of uncertainty and hope.

**Is er nog hoop
voor de corona-
generatie?**

Dat de economie gaat dippen als gevolg van de coronacrisis, staat vast. Wat betekent dat voor afgestudeerden die nu de arbeidsmarkt bestormen? Is er nog werk? “Crisis zijn tijdelijke fenomenen en mensen zijn inventief genoeg om zich aan te passen.”

TEKST MATHIJS NOIJ ILLUSTRATIE JEROEN MURRÉ

Voor Laura Martens (25) kon de coronacrisis niet op een ongelukkiger moment komen. Terwijl ze haar scriptie voor de master letterkunde nog moest afronden, wist ze al een contract binnen te hengelen bij een

Amsterdamse uitgeverij – een droombaan. Eind maart zou ze beginnen. “Het is heel lastig om werk te vinden in mijn vakgebied”, zegt ze. “Dus ik was er heel blij mee.” Die vreugde spatte als een zeepbel uit elkaar toen het coronavirus in Nederland om zich heen begon te grijpen. Haar beoogde werkgever haalde haar contract, wegens de nog ongewisse impact van de crisis op de boekenmarkt, nog vóór aanvang van het dienstverband door de papierversnipperaars. “Daarmee viel mijn belofte van inkomen weg”, zegt een gedisilluseerde Martens, die Nijmegen al had ingeruild voor een woonplek in Amsterdam. “Het is een enorme domper”, zegt ze. “Telkens voel ik de uitdaging om mijn dag structuur te geven en me niet te veel zorgen te maken. Gelukkig moet ik mijn scriptie nog afronden – daar focus ik nu op. En omdat ik de komende vijf maanden nog student ben, kan ik in die tijd geld lenen.” Hoe het daarna verder moet, weet ze nog niet. “Ik heb geen plan B.”

HALSOVERKOP NAAR HUIS

Een crisis komt nooit op een goed moment. Ook Yannick van Duuren (23) kan erover meepraten. Na zijn bachelor politicologie in Nijmegen verhuisde hij vorig jaar naar India voor een stage in de IT-sector. “Toen zag ik een vacature voor een stage op het Nederlands consulaat in Bangalore. Werken in de diplomatie lijkt me wel wat.” Hij solliciteerde en werd aangenomen. Vanuit Nederland hoefde er alleen nog maar een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) te worden opgestuurd.

Zijn tijd *in between jobs* besloot Van Duuren te besteden in het aangrenzende Nepal. Per slot van rekening zat zijn visumperiode erop en moest hij India uit om een nieuw verblijfsdocument te regelen. In de Himalaya merkte hij hoe de maatregelen in Azië, maar ook in Europa, steeds strenger werden. India gooide de grenzen dicht en toeristen vlogen halsoverkop naar huis. “Kathmandu veranderde in een soort spookstad. Het werd me te heet onder de voeten en ik heb een ticket naar Nederland geboekt. In het laatste vliegtuig dat naar Istanboel vertrok, kon ik alleen nog een businessclass-ticket krijgen. Vanuit Turkije kon ik verder reizen naar Nederland.”

En zo verkeert Van Duuren nu niet tussen de diplomaten in miljoenenstad Bangalore, maar schuift hij elke avond aan voor een Hollandse pot bij zijn ouders in de Betuwe. “Wel een teleurstelling natuurlijk. Ik zag de stage bij het consulaat als een belangrijke carrière-stap.” Relativerend: “Maar ik krijg hier gratis eten en ik kan voorlopig bij het autobedrijf van mijn vader aan de slag. Ik hoef me financieel gezien dus geen zorgen te maken.”

FINANCIËLE KLAPPEN

Volgens het Internationaal Monetair Fonds (IMF) gaan economieën wereldwijd klappen krijgen door de coronacrisis. De VN-organisatie voorspelde in april een mondiale krimp van 3 procent. Het relatief zwaar getroffen Nederland zal nog dieper in het rood duiken met een krimp van 7,5 procent. De gevolgen voor de werkgelegenheid zijn direct zichtbaar. Op vacaturesite Jobdigger bijvoorbeeld werden in maart al 20 procent minder banen aangeboden dan twee maanden daarvoor.

Dat voorspelt weinig goeds voor jongeren. Zij zijn in een crisis altijd als eersten de klos, legt hoogleraar Sociologie en arbeidsmarktdeskundige Maarten Wolbers uit. “Bij een economische neergang reageren werkgevers door personeel met een flexibel of tijdelijk contract te ontslaan. Jongeren zijn nu eenmaal oververtegenwoordigd in die groepen.” Zij komen vervolgens op een arbeidsmarkt terecht waar moeilijk ander werk te vinden is.

En dat staat de verdere opbouw van wat economen het ‘menselijk kapitaal’ noemen, in de weg. Zeker jongeren doen op de werkvloer vaardigheden op die ze in de collegebanken niet meekrijgen. Een langdurige periode van werkloosheid kan daarom een bedreiging vormen voor hun ontwikkeling én voor hun aantrekkelijkheid voor werkgevers. Die redenering volgend: doemen hier de eerste contouren op van een nieuwe verloren generatie? “Welnee”, reageert Wolbers, die veel onderzoek heeft gedaan naar de aansluiting tussen onderwijs en werk. >

‘IK ZAG DE STAGE BIJ HET CONSULAAT ALS EEN BELANGRIJKE CARRIÈRE-STAP’

'STARTERS IN CRISISTIJD BEREIKEN NET ZO VAAK TOP- POSITIES'

"Jongeren hebben tijdens een crisis meer moeite om een eerste baan te vinden. Maar de vraag is of die onzekere positie blijvende effecten heeft die doorwerken in de latere carrière. Uit mijn onderzoek blijkt dat dat niet het geval is."

VOET TUSSEN DE DEUR

Wolbers bestudeerde vooral arbeidsmarktdata over de crises in de jaren tachtig en 2008. Daaruit blijkt dat jongeren die hun loopbaan in crisistijd beginnen, daarvan door de bank genomen vijf à tien jaar last ondervinden. "Daarna is hun achterstand weggewerkt: ze bereiken net zo vaak topposities, hebben net zoveel loopbaanperspectief en verdienen net zoveel salaris."

Hoe zit het dan met dat menselijk kapitaal dat werkloze jongeren mislopen? De crux zit 'm er volgens Wolbers in dat veel jongeren dat kapitaal in crisistijd op een andere manier opbouwen dan in een vaste baan. "Ze gaan vrijwilligerswerk doen, of komen terecht in een stage of op een gesubsidieerde werkplek." En hebben zo al een voet tussen de deur bij een mogelijke toekomstige werkgever als de arbeidsmarkt weer aantrekt. "Deze werkzoekenden hebben dan een streepje voor op nieuwe lichten afgestudeerden, omdat ze al hebben kunnen laten zien wat ze waard zijn."

Maar het maakt nogal uit of iemand werk zoekt in de cultuursector of de kunstmatige intelligentie. Die eerste krijgt nu al een flinke dreun doordat onder meer het festivalseizoen in rook opgaat. Te verwachten valt dat de vraag naar programmeurs en *machine learning*-specialisten ook na de coronacrisis groot zal zijn. Dat is Wolbers' kritiekpunt op het denken in generaties. "Die worden veel te veel als ideaaltype weergegeven. De verschillen tussen generaties worden uitvergroot, terwijl de verschillen binnen een generatie veel groter zijn."

DE PRIJS VAN FLEXIBILITEIT

Het begrip 'verloren generatie' moet dus met een flinke korrel zout worden genomen. Kijk naar de jaren tachtig, toen de banen ook niet voor het oprapen lagen. Ook de generatie van toen bracht hoogleraren, advocaten en wethouders voort en is op haar pootjes terechtgekomen. Toch is er een belangrijk verschil tussen de arbeidsmarkt van toen en nu. Meer dan ooit is het voor jonge werknemers lastig om een vaste baan te bemachtigen. "Zelfs hoogopgeleiden moeten veel vaker genoegen nemen met een flexibel contract, of ze gaan noodgedwongen als zzp'er aan de slag", zegt Agnes Akkerman, hoogleraar Arbeidsmarktinstituties en arbeidsrelaties aan de Radboud Universiteit.

Raadpleeg de studieadviseur

[Studenten kunnen terecht bij hun studieadviseur voor vragen over hun studie\(voortgang\). Deze adviseur kan bovendien doorverwijzen voor specifieke hulp bij bijvoorbeeld psychische klachten of problemen met financiën.](#)

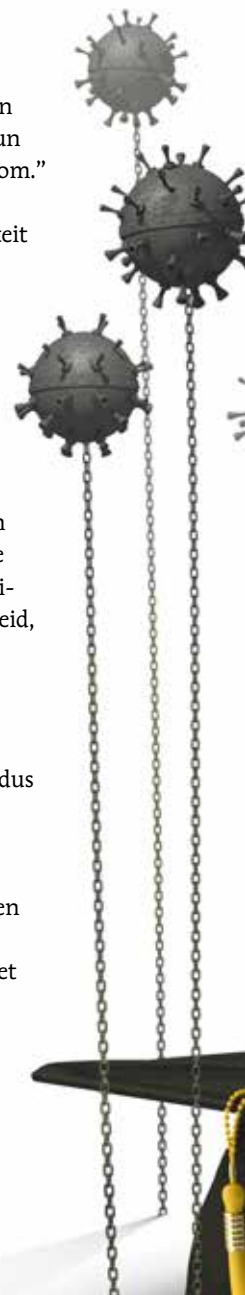

In Nederland leunt de economie meer dan in landen om ons heen op flexibel werk, weet Akkerman. "Dat heeft voordelen: de markt kan op die manier snel inspringen op een crisis, vanwege een flexibele inzetbaarheid van arbeid. Bedrijven kunnen gemakkelijk van hun personeel af en vallen daardoor minder snel om." Het zou zomaar kunnen dat de Nederlandse economie dankzij de grote mate van flexibiliteit relatief snel door de coronacrisis komt. Tegelijkertijd was er al langer kritiek op dit systeem, want wie betaalt de prijs? Akkerman: "We stonden op een kantelpunt, we raakten steeds meer doordrongen van het belang van vaste banen en zekerheid."

De bevindingen die de commissie onder leiding van oud-topambtenaar Hans Borstlap in januari presenteerde, waren een teken aan de wand. De posities van werknemers, zelfstandigen en flexwerkers zijn te ver uit elkaar gegroeid, stelde de commissie. Ze adviseerde een totale hervorming van de arbeidsmarkt, die ervoor moet zorgen dat risico's en (on)zekerheden eerlijker verdeeld worden.

"Wat de commissie Borstlap eigenlijk zei", aldus Akkerman, "is dat Nederland doorgeschooten is in flexibiliteit." Voor werknemers heeft dat allerlei gevolgen, want wie geen (financiële) zekerheid heeft, koopt minder snel een huis en begint minder snel aan kinderen. "Bepaalde groepen in onze samenleving komen daar niet aan toe - en dat zijn vooral mensen in een lastige positie, zoals starters."

Akkerman vraagt zich nu hardop af wat de coronacrisis betekent voor het denken over flex en vast. "Ik zie eigenlijk twee

CORONA- LESSEN

DE HUIDIGE CORONACRISIS IS
UNIEK IN DE GESCHIEDENIS. NIJMEEGSE
WETENSCHAPPERS VERTELLEN WAT
DEZE TIJD HUN LEERT.

HEINO FALCKE, HOGLERAAR ASTROFYSICA 'ZELFS IN HET HEELAL SLAAT HET VIRUS TOE'

"In kosmisch perspectief zijn we ontzettend onbeduidend. We kunnen doodgaan door het grote, zoals een asteroïde, maar ook door het allerkleinste: een virus. Die kwetsbaarheid zie je ook aan de lichtjes op een nachtelijke satellietfoto: we zijn verbonden tot in de uithoeken van de aarde en het virus profiteert daarvan. Tegelijkertijd doet die kwetsbaarheid beseffen hoezeer we elkaar nodig hebben, dat we moeten samenwerken. Ik zie het ook als grote kracht van de mensheid dat we nu de zwakkeren in de samenleving beschermen.

Zelfs in het heelal zijn de gevolgen van de corona-uitbraak te merken. Onze radiotelescoop, die vastzit aan een Chinese satelliet, zou deze periode metingen uitvoeren aan de achterkant van de maan. Maar er gebeurde niks meer toen de pandemie uitbrak. De Chinezen communiceerden ook niet meer met ons. Kun je je voorstellen: zo'n klein virus dat een effect heeft op wat er achter de maan gebeurt? Ook zouden we nu nieuwe opnames maken van het zwarte gat in het centrum van de Melkweg, maar omdat wereldwijd de telescopen stilstaan schuift dit eveneens op, minstens een jaar.

Een jaar geleden was het nog een gekkenhuis, vanwege onze eerste foto van een zwart gat. Door de vertraagde onderzoeken is het ineens veel rustiger. Wel jammer, maar de rust is ook wel een beetje welkom. Nu kan ik vanuit huis eindelijk mijn publicatieboek afschrijven: *Licht in de duisternis.*"

TEKST STAN VAN PELT

tegengestelde scenario's. Het eerste is dat de tendens naar meer vastigheid doorzet. Je merkt dat in de samenleving de discussie oplaait of we al die bedrijven die ons geen vaste contracten willen geven, wel moeten redden. Belastingbetalers draaien op voor de noodfondsen waarbij die bedrijven nu massaal aankloppen." Maar het zou óók heel goed kunnen, denkt ze, dat de flexibiliteit van de economie door de coronacrisis juist weer wordt omarmd. "Omdat die er misschien wel voor zorgt dat Nederland snel opkrabbelt. En dan zijn jongeren in een onzekere positie weer terug bij af."

TERUG NAAR INDIA

Wat de gevolgen van de coronacrisis ook zullen zijn voor de arbeidsmarkt, hoogleraren Wolbers en Akkerman zijn allebei hoopvol gestemd voor de studenten die nu hun papiertje halen. Wolbers: "Crisis zijn tijdelijke fenomenen en mensen zijn inventief genoeg om zich aan te passen aan nieuwe omstandigheden." Het vooruitzicht op de lange termijn is volgens hem gunstig. "Door de vergrijzing zijn er nog altijd meer ouderen die met pensioen gaan, dan jongeren die hun plaats kunnen innemen." Akkerman: "Economie is ook psychologie. Als we nu gaan roepen dat we in een langdurige crisis terechtkomen, dan komen we inderdaad in een crisis. Dat zie je al terug in het dalende consumentenvertrouwen. Daar heeft niemand wat aan." Laura Martens, die haar baan bij een uitgeverij misliep, kan niet zeggen hoe ze over vijf jaar zal terugkijken op deze periode. "Nu ben ik vooral bezig met de vraag hoe ik de komende tijd ga overbruggen. Voor de lange termijn heb ik nog wel hoop dat het goedkomt. Sinds ik naar Amsterdam ben verhuisd, heb ik al een klein netwerk opgebouwd bij uitgeverijen. Mensen om me heen zoeken mee naar een oplossing. Dat is fijn." Yannick van Duuren is nog wat optimistischer. "Ik sta positief in het leven. Van het consulaat heb ik te horen gekregen dat ik *first in line* ben zodra het weer mogelijk is om stage te lopen. Het plan is dus zeker om terug te gaan naar India. Bovendien staat mijn koffer daar nog – die heb ik achtergelaten toen ik naar Nepal ging om te reizen en een nieuw visum te regelen. Kan ik die ook meteen ophalen." <

Promovendi in de knel

Loopt mijn onderzoek uit? Kan ik straks nog ergens aan de slag als wetenschapper? **Voor veel promovendi en post-docs is de toekomst onzeker.** Ze hopen op versoepelde regels en coulance.

TEKST STAN VAN PELT

Toen ecooloog Bjorn Robroek (39) dit jaar begon als tenuretrack-onderzoeker had hij volop plannen. Zo zou hij in de kassen achter het Huygensgebouw experimenten opzetten naar de invloed van stikstof- en koolstofkringlopen op de groei van planten. “Vanwege corona kan daar nu een streep door, alles ligt stil”, verzucht de ecooloog. En dat kan gevolgen hebben voor zijn carrière, vreest hij. Geen data betekent: minder publicaties en dus minder kans op het binnenhalen van beurzen. Op al die zaken wordt hij over een kleine zes jaar beoordeeld, als de faculteit moet bepalen of hij een vaste aanstelling als universitair docent krijgt. “Maar in hoeverre wordt er straks rekening gehouden met de vertraging die mijn projecten nu oplopen?” De coronapandemie zorgt bij veel wetenschappers voor baanonzekerheid, vooral als ze een tijdelijke aanstelling hebben, zoals promovendi en postdocs. “De grootste zorg is dat hun onderzoeksprojecten vertraging oplopen, en of ze daarna nog wel een baan kunnen vinden, als er ook een economische crisis komt”, weet voorzitter Lucille Mattijssen van het Promovendi Netwerk Nederland (PNN).

Microbiologe Laura Fernández (26) is een van de promovendi die vertraging oplopen. “Labexperimenten vormen zo’n 60 procent van mijn onderzoek, die staan nu allemaal on hold”, vertelt ze via Skype. Al vóór de crisis dreigde haar project uit te lopen, omdat ze een burn-out kreeg, nu komt de corona-uitbraak erbovenop. Dat familieleden en vrienden in Spanje door de strenge maatregelen dit voorjaar kampen met stress en angsten, maakt het extra lastig om zich te concentreren op het werk dat ze nog wél kan doen vanuit huis. “Ze zitten constant in mijn hoofd.”

SOCIALE ONDERSTEUNING

Er zijn inmiddels verschillende initiatieven gestart om de negatieve gevolgen voor wetenschappers te beperken. Zo heeft de afdeling Global Staff Services van de Radboud Universiteit een buddyproject opgezet voor mensen als Fernández.

Online promoveren De Radboud Universiteit biedt, net als alle andere universiteiten, de mogelijkheid om online te promoveren. Tot de zomer worden aan de universiteit dertig promoties online afgerond. (Normaal vanaf maart tot de zomer: tweehonderd). Wie liever wacht tot na de coronacrisis, krijgt een datum in het najaar toegevoegd. Oraties van hoogleraren worden niet online gehouden en zijn allemaal verplaatst naar een latere datum.

Andere partijen sturen aan op compensatiemaatregelen. Universiteiten en onderzoeksfinancier NWO proberen met maatwerk de gevolgen van de coronacrisis voor promovendi te minimaliseren. Zo vinden promoties online plaats, wordt gezocht naar manieren om arbeidscontracten te verlengen én schuift de einddatum van projecten naar achteren. Daarnaast past NWO deadlines en voorwaarden van haar financieringsprogramma's aan, zoals de Rubiconbeurs.

SLAPELOZE NACHTEN

Daarmee zijn niet alle problemen opgelost. Het is bijvoorbeeld onduidelijk waar het geld vandaan moet komen om die extra projectmaanden te bekostigen. Moet dat uit eigen zak, of uit budgetten van NWO of het ministerie? Contractverlenging is soms ook geen optie, weet Claudia van Dun (34). Zij onderzoekt de relatie tussen voedsel en breinontwikkeling bij kinderen. Een samenwerkingsverband van provincie en bedrijfsleven bekostigt haar promotietraject bij het Donders Instituut en heeft december dit jaar als harde einddatum afgesproken. Verlenging zit er dus niet in, vertelt Van Dun aan de telefoon, terwijl de afronding van haar onderzoek in de soep loopt nu MRI-onderzoek niet mogelijk is. “Van de 52 kinderen die ik had willen scannen, heeft maar de helft meegedaan. Dat maakt het lastig om statistisch betrouwbare uitspraken te doen. Los daarvan kom ik nu hooguit een uur per dag aan werken toe, omdat ik drie kinderen heb en mijn partner een vitaal beroep heeft, in de jeugdgezondheidszorg.” Er is een grote kans op een dunner en minder doorwrocht proefschrift, beseft Van Dun. “Het scheelt dat ik niet verder wil in de wetenschap, anders had ik nu slapeloze nachten gehad.”

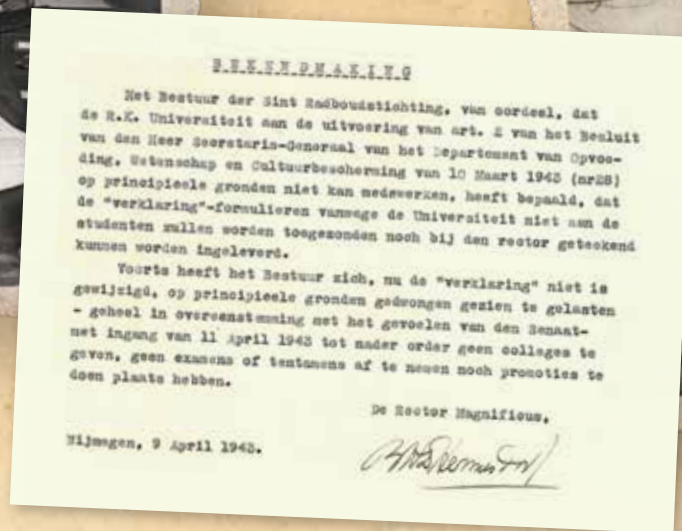
LEVENSLANG ACHTERVOLGEN

Een inhoudelijk magerder proefschrift is precies wat microbiologe Fernández vreest. Gaat zo iets haar niet levenslang achtervolgen? Het aantal promovendi dat een academische loopbaan ambieert, is immers veel groter dan het aantal beschikbare vaste banen. “Nu heeft iedereen deze crisis nog op het netvlies, maar wie houdt er over vijf of tien jaar nog rekening mee dat ik van de ‘coronageneratie’ ben en daardoor minder productief was?” Ecooloog Robroek heeft nog een andere zorg: gaat er na de coronacrisis nog wel voldoende geld naar fundamenteel onderzoek? “Als er minder vaste inkomsten zijn, wordt een tenuretrack-baan echt een onzekere positie. Dat is niet wat je wilt zo rond je veertigste, als je behoefte hebt aan zekerheid.” <

^ Rector magnificus Bernard Hermesdorf in zijn studeerkamer, 1947. Foto: KDC/Fotopersbureau Gelderland.

Brief van Hermesdorf uit april 1943 waarin hij > de medewerking aan de Duitse bezetter opzegt.

^ Het verwoeste hoofdgebouw van de universiteit in oktober 1944. Foto: Regionaal Archief Nijmegen.

ALLEEN DE OORLOG KREEG DE UNIVERSITEIT OP SLOT

Lege collegezalen en een verlaten campus: de Radboud Universiteit schrijft geschiedenis deze dagen. **Eén keer eerder gingen de deuren op slot, in 1943.** “Ook toen werkten studenten en medewerkers thuis, meestal op een onderduikadres.”

TEKST KEN LAMBEETS FOTOGRAFIE KDC

Wereldwijd zitten we in een historische periode, zo klinkt overal. “Dat is voor de Radboud Universiteit niet anders”, zegt universiteitshistoricus Jan Brabers. “Wat opvalt, is dat je een universiteit niet zomaar kunt stoppen. Wetenschappers en studenten werken door. Iedereen zit achter zijn computer te mailen of te vergaderen via telefoon, Zoom of Skype. Alles gaat verder, maar op een andere plek.” Brabers noemt de huidige situatie uniek, maar ziet wel parallellen met het voorjaar van 1943. Toen eisten de Duitsers dat Nederlandse studenten een verklaring tekenden waarin ze zich loyaal verklaarden aan de bezetter. Rector magnificus Bernard Hermesdorf van de – toen nog – Katholieke Universiteit Nijmegen weigerde dat te vragen aan zijn studenten. De universiteit ging op slot. “Dat is de enige keer in de geschiedenis geweest dat alle academische activiteiten werden opgeschort en er geen colleges, tentamens of promoties waren”, zegt Brabers. “De sluiting ging

voor onbepaalde tijd in en duurde de facto ruim anderhalf jaar, tot na de bevrijding van Nijmegen, toen de universiteit gefaseerd weer openging.”

ARBEITSEINSATZ

Het grote verschil met vandaag? In 1943 was de universiteit veel kleiner. “Er waren maar drie faculteiten met 600 à 700 studenten”, zegt Brabers. “De gevolgen van deze sluiting zijn veel grootschaliger.” Mails versturen, skypeconferenties en online onderwijs behoorden in de jaren veertig niet tot de mogelijkheden. Toch werd er in de praktijk vaak thuisgewerkt – ook door studenten. Veel studenten die onderdoken voor de *Arbeitseinsatz*, bleven studeren. “De Universiteitsbibliotheek leende nooit zoveel boeken uit als tijdens de sluiting van de universiteit. Er ontstond een illegaal circuit van boeken en college-aantekeningen.” Zelfs tijdens de oorlog kon je de universiteit niet helemaal dichtgooien, zegt Brabers.

“Het bloed kruipt waar het niet gaan kan. Hoogleraren gingen op bezoek bij ondergedoken studenten om les te geven en zwart tentamens af te nemen. Ook repetitoren, vooral bij rechtsgeleerdheid, bezochten om dezelfde reden studenten. Na de bevrijding werden de tentamenresultaten gewit, waardoor studenten snel konden afstuderen. De onderduik werd nuttig besteed; niemand wilde anderhalf jaar weggooien.”

In september 1945 ging de universiteit weer helemaal open. Meteen daarna volgde een piek in het aantal publicaties. Brabers: “Dat laat mooi zien dat mensen ook tijdens de oorlog thuis hebben gewerkt. Nu zie je hetzelfde: zonder colleges en vergaderingen kunnen onderzoekers geconcentreerd doorwerken.” Brabers is auteur van de geschiedschrijving van de universiteit, waarvan bij het honderdjarig bestaan van de Radboud Universiteit in 2023 een herziene editie zal verschijnen. Hoe de huidige tijd daarin figureert? Daarvoor zijn er nog te veel vragen, zegt Brabers: hoe werkt corona door op het afstuderen, op de inschrijvingen? “Maar het is zeker dat net als in de oorlog een enorme dosis energie en creativiteit vrijkomt om het onderwijs en onderzoek te laten doorgaan.” <

Charlotte Hofhuizen

is intensivist in het Radboudumc. Wat het werk tijdens de coronacrisis zo anders maakt, is dat ze haar patiënten nauwelijks kent. "Ik stond op een ic-unit waar alle patiënten op hun buik lagen, in slaap en zonder dat ik hun gezicht kon zien. Dat is zo onwerkelijk!"

TEKST BEA ROS FOTOGRAFIE DUNCAN DE FEY

**'Ik ben
geen held,
ik doe
gewoon
mijn
werk'**

In januari, toen de rest van Nederland nog lacherig deed over corona en er zelfs een corona-carnavalslied in de maak was, bezocht Charlotte Hofhuizen met collega's een congres.

“Een van mijn collega's weet alles van infectieziekten en praatte ons bij over het coronavirus. Het was toen nog heel abstract en we hadden echt niet het gevoel dat het bij ons zo groot zou worden als in China.”

De echte onrust kwam enkele weken later, toen duidelijk werd dat ook Nederland zich moest opmaken voor een epidemie. “We waren enorm druk met het opschalen van de ic-capaciteit, en met protocollen en plannen maken. Dat leverde veel spanning en stress op. Ik lag er 's nachts wakker van, letterlijk. Je denkt alleen maar: wat gaat er op ons afkomen en krijgen we hier straks ook die Italiaanse toestanden?”

Het Radboudumc heeft inmiddels (we schrijven 23 april) zes Covid-ic-units voor in totaal 51 patiënten, plus tien bedden voor acute ic-zorg. Het aantal ic-medewerkers is fors opgeschaald. “Dat is een van de dingen waar ik enorm van onder de indruk ben. Mensen die al andere banen hadden of elders aan een opleiding zouden beginnen, komen terug om te helpen.” Alle andere taken, zoals onderwijs geven, zijn voor intensivisten on hold gezet. Hofhuizen durft weer adem te halen. “Het lijkt alsof we het gaan redden, hè? De opnamecijfers vlakken af en we zijn in een plateaufase beland. We zijn druk, maar het is onder controle.”

ONWERKELIJK

Tijdens ons gesprek, keurig op ruim anderhalve meter afstand gevoerd, valt om de haverklap de zinsnede ‘normaal gesproken’. Want zaken mogen dan onder controle zijn, alles is anders dan anders op de ic. Waar gewoonlijk patiënten aan de beademing nog van alles kunnen – naar de fysiotherapiezaal of zwemmen – redden coronapatiënten dat niet. Ze moeten stil op hun buik liggen, omdat in die houding de opname van zuurstof uit het bloed beter gaat. Omdat zo'n

houding niet lang vol te houden is, worden ze in slaap gebracht. Op z'n kortst vier of vijf dagen, maar meestal twee tot vier weken. “Op een gegeven moment stond ik op een ic-unit waar alle elf patiënten in buikligging lagen, in slaap en zonder dat ik hun gezicht kon zien. Dat is zo onwerkelijk!”

Wat doet dat met je? “Het voelt alsof ik op een gemankeerde manier mijn werk uitoefen. Mensen denken altijd dat je als intensivist een heel technisch vak hebt, je bent immers bezig met geavanceerde apparatuur. Ik weet dat dat beeld niet klopt, maar nu word ik me er echt van bewust hoe enorm ons werk draait om *care*. Juist dat stuk valt nu weg. We lopen nog steeds dagelijks visite, maar een praatje maken met de patiënten is er niet meer bij. Ik heb het gevoel dat ik mensen een beetje tekortdoe doordat ik ze niet goed ken. Ik zie hun gezicht niet en spreek en zie hun familieleden veel minder.”

Die familieleden mogen toch niet op bezoek komen? “De regels wisselen per ziekenhuis. Er zijn ic's waar inderdaad geen bezoek mag komen, ook niet bij overlijden. In het Radboudumc hebben we hier gelukkig een andere keuze in gemaakt. Maar de regels zijn wel strenger: normaal mogen familieleden en goede vrienden hier 24 uur per dag zijn. Nu mag er per dag maar één familielid, mits zelf gezond, maximaal drie uur aanwezig zijn. Normaal gesproken zijn familieleden een beetje onderdeel van het behandelteam, maar dat is nu veel moeilijker. Alles gaat telefonisch en op afstand. We proberen wel

zoveel mogelijk de menselijke maat erin te houden, bijvoorbeeld met videobellen. Maar familieleden moeten varen op wat wij telefonisch vertellen of wat ze zien als ze even aan het bed staan.”

Beleef je ook nog mooie momenten?

“Gelukkig wel. De meeste mensen komen zo benauwd bij ons binnen dat een gesprek nauwelijks meer mogelijk is. Maar een paar weken geleden kwam er een man binnen met wie ik de hele eerste dag nog gesprekken had, we maakten samen grapjes. Later die nacht ging het toch mis en moest hij aan de beademing. Shit, denk je dan, iemand die zo goed begint, moet die ook dat lange traject in? Maar toen ik van de week na mijn vrijdagen terugkwam, was hij weer wakker. Ik was zo opgelucht en blij dat hij er gewoon weer was en ik met hem kon praten. Dat merk je bij iedereen. De eerste keer dat iemand weer uit die slaap komt, dat geeft de hele afdeling zo'n enorme boost. In het begin kwamen er alleen maar mensen bij, bij, bij, en niemand werd beter, want ze moesten weken aan de beademing. Nu zien we mensen er ook weer bovenop komen. Daardoor houden we het vol.”

BESLISSENDE PATIËNT

Als kind droomde Hofhuizen ervan dierenarts te worden. Maar toen dat beeld iets te geromantiseerd bleek, koos ze voor geneeskunde. Het menselijke aspect van zorg kreeg ze al een beetje mee in de Nijmeegse geneeskundeopleiding. “We leerden vanaf dag één om, als iemand met, zeg een pijnlijke knie bij je komt, het niet alleen over die knie te hebben.”

Ze liep haar wetenschappelijke stage op de ic. “Daar is de liefde begonnen.” Omdat je pas intensivist kunt worden nadat je eerst opgeleid bent in een ander medisch specialisme, deed ze de vijfjarige opleiding tot anesthesioloog. En daar, in haar eerste opleidingsjaar, ontmoette ze “die ene patiënt” die haar maakte tot de arts die ze nu is. “Iedere arts heeft zo'n patiënt.”

**'NU ZIEN WE
MENSEN
ER WEER
BOVENOP
KOMEN'**

Wie was jouw beslissende patiënt? “Het was een jonge vrouw met een tumor waaraan ze zou overlijden. Het enige wat we nog voor haar konden doen, was pijnbestrijding. Maar we kregen die niet goed onder controle en elke dag zagen we haar zwakker worden, al bleef ze dapper glimlachen. Uiteindelijk wilden we het proberen met een ruggenprik. Ik moest haar vasthouden. Ze begon heel hard te huilen, tegen mijn schouder aan en snikte: ‘Ik wil alleen nog maar naar huis, op de bank liggen met mijn kat.’ De volgende dag ging ze inderdaad naar huis. Dat heeft mij de belangrijkste les ooit geleerd: als art-

sen moeten we veel vaker de vraag stellen: wat wil jij eigenlijk? Deze vrouw had geen behoefte meer aan pijnstilling, dat had zij al lang losgelaten. Soms red je het niet meer met *cure* en wordt *care* des te belangrijker. En *care* is altijd persoonlijk, want iedereen wil iets anders.”
Wie op de ic werkt, is gewend om om te gaan met mensen die erg ziek zijn en het soms niet redden. Maar ook dat sterven is nu anders. Normaal gesproken streven Hofhuizen en haar collega’s naar een waardig en vredig einde. “We proberen een huiselijke sfeer te creëren, met alle familie erbij. Dat

Geboren Utrecht (1982).
Opleiding in 2000 uitgeloot, na een tussenjaar met kantoorwerk: studie geneeskunde (2001-2008), daarna specialisaties tot anesthesioloog en intensivist, beide in het Radboudumc. In 2019 gepromoveerd op onderzoek naar het meten van de bloeddruk en bloedsomloop via een bandje (*cuff*) om de vinger. **Overig** getrouwd en moeder van twee kinderen.

haalt enorm veel angst weg bij de stervenden en hun familie, we merken dat ze het leven los kunnen laten. Dat vind ik een ongelooflijk waardevol onderdeel van mijn werk.”

Dat valt nu dus weg. “Ja, en dat vind ik een van de moeilijkste en verdrietigste dingen nu. Pas kwam er een man bij ons binnen die erg benauwd was. Binnen tien minuten was duidelijk dat zelf ademen niet ging en dat we hem in slaap moesten brengen, met een onzekere uitkomst omdat hij al zo oud en kwetsbaar was. Hij kon nog net zijn familieleden bellen. We probeerden hem wel privacy te geven, maar moesten hem ook ondersteunen, de telefoon vasthouden. Ik voelde me bijna een voyeur, maar het kon niet anders. Je ziet dan op het telefoonscherm een groepje bezorgde familieleden aan de andere kant, die geen tijd meer hebben om hier te komen en nu op deze manier afscheid moeten nemen.”

Omdat dat telefoontje misschien wel hun laatste gesprek is? “Precies. De gemiddelde Covid-patiënt die overlijdt, is niet wakker. Zulke momenten raken me enorm en maken het werk zwaar: het gevoel dat mensen, de stervenden en hun familieleden, aan iets fundamenteels lijden dan het sterven alleen, dat ze op dat beslissende moment niet bij >

CORONA- LESSEN

DE HUIDIGE CORONACRISIS IS
UNIEK IN DE GESCHIEDENIS. NIJMEEGSE
WETENSCHAPPERS VERTELLEN WAT
DEZE TIJD HUN LEERT.

MARTIJN KOSTER, UNIVERSITAIR
HOOFDDOCENT ANTROPOLOGIE
EN ONTWIKKELINGSSTUDIES
'CRISIS LEGT SCHEFGROEI
BLOOT'

"Als er ooit een moment is voor radicale veranderingen in onze samenleving, is het nu. Deze crisis legt scheefgroei in onze maatschappij bloot, dat zagen we bij de financiële crisis in 2008 ook. Uitgebrekend op de beroepen die nu cruciaal blijken, is de afgelopen jaren steeds bezuinigd: de zorg, de schoonmaakbedrijven. Al decennia is de economie gericht op groei. We zien nu dat dat niet werkt. Grote bedrijven die een maand stilliggen, vragen overheidssteun. Ons manifest pleit voor een nieuw economisch model, dat onderscheid maakt tussen sectoren die mogen groeien, zoals de zorg en de publieke sector, en andere die radicaal moeten krimpen, zoals de fossiele industrie. Een basisinkomen, in combinatie met kortere werkweken, zal daarnaast zorgen voor een veel gezonder arbeidsklimaat. Zo'n inkomen vermindert de ongelijkheid in de samenleving, en maakt haar stressbestendiger. Een voordeel van deze lockdown is dat we veel meer online doen, geen buitenlandse reizen maken voor korte vergaderingen. Laten we dat alsjeblieft zo houden. Het argument tegen deze veranderingen was altijd: het kost te veel. Een groot deel van dat argument is nu niet meer valide. Alles ligt nu al stil, we maken veel kosten. Dus waarom pakken we dit moment dan niet om het groener en eerlijker te doen?"

Martijn Koster ondertekende met een groep van 170 wetenschappers van Nederlandse universiteiten een manifest voor een eerlijkere en duurzamere post-coronamaatschappij.

TEKST MARIT WILLEMSEN

'COLLEGA'S LETTEN BETER OP ELKAAR'

elkaar kunnen zijn en elkaar kunnen vasthouden. De patiënten zijn heel erg alleen. Ja, wij zijn er, maar dat is toch anders."

Een ander moeilijk moment uit de coronacrisis vond Hofhuizen de ethische discussies rondom dreigende overcapaciteit, het moeten bepalen wie er wel of niet een plekje op de ic krijgt. "Die keuzes gaan vol tegen je moraal in. Dat is iets wat je als mens helemaal niet wilt natuurlijk en waar we als artsen ook niet voor zijn opgeleid. Je bent geen dokter op populatieniveau, je bent iemand die mensen die voor jouw drempel staan, behandelt."

GIERENDE HUILBUI

Op de vraag hoe alle intensivisten en verpleegkundigen het in vredesnaam volhouden, klinkt Hofhuizen's antwoord even nuchter als kordaat: "Het is ons werk. Dat klinkt hard, maar werken met lijden en overlijden van mensen is niet nieuw, dat doen we altijd al. En daar heb je al vroeg in je carrière een modus operandi in gevonden, anders werkte je hier niet."

Dat neemt niet weg dat ze in deze weken nog bewuster dan anders op zoek gaat naar ontspanning. Omdat het werk zwaarder is en omdat ook in de buitenwereld alles om corona draait, van de media tot en met de supermarkt. "De roosteraar zorgt dat we een paar dagen aaneengesloten thuis kunnen zijn, zodat we kunnen bijtanken. Ik besteed dan meer aandacht aan mezelf, ga vaker hardlopen, in de moestuin werken, zingen. Mijn man werkt niet op de ic, maar is wel arts, dus ik kan het thuis goed van me af praten. En op mijn werk hebben we echt een heel fijne stafgroep. Als ik er even doorheen zit of verdrietig ben, bel ik en dan gaan we koffiedrinken of een ijsje eten. Even lekker aan elkaar hangen."

Word je nooit wanhopig? "Nee. Ik ben regelmatig verdrietig van de dingen die ik zie gebeuren. Maar ik kan me goed afreageren: in gesprekken met collega's en familie of af en toe flink boos worden of een gierende huilbui om te ontladen. Maar er is geen sprake van aanhoudende gevoelens van ellende. Die zie ik ook niet bij mijn collega's. Ik zie vooral een enorme gedrevenheid om samen de schouders eronder te zetten. En veel collegialiteit: we letten beter op elkaar, vragen vaker hoe het gaat en hoe de nachtdienst was. Wie wil, kan in gesprek met een geestelijk verzorger. Nee, daar heb ik vooralsnog geen behoefte aan, misschien later, als het rustiger wordt en we dit een plekje moeten geven." Het beeld van de buitenwereld van hectische ziekenhuizen en ic-mensen die op hun tandvlees lopen, herkent Hofhuizen niet. Dat was mogelijk in de begindagen zo in de Brabantse ziekenhuizen, maar nu niet meer. "Het is harder werken en iedereen maakt veel meer uren dan normaal. En ja, die plastic pakken en brillen zijn zweterig en oncomfortabel. Maar we hebben niet meer patiënten dan we aankunnen, genoeg spullen en, niet onbelangrijk, we zien na al die weken eindelijk weer mensen beter worden."

Wat vind je ervan dat jullie in de media zijn uitgeroepen tot nieuwe helden? "Daar voel ik me hoogst ongemakkelijk bij. Ik ben geen held. Ik doe gewoon mijn werk. De echte helden zijn voor mij de verzorgers in verpleeghuizen of instellingen voor verstandelijk gehandicapten. Ze hebben veel minder beschermende middelen en werken met mensen die ze al jaren kennen, mensen die lijden omdat ze geen familiebezoek meer mogen hebben. Die zorg leveren, lijkt mij ongelofelijk zwaar en ik heb daar diep respect voor."

Word je door deze coronacrisis een andere arts? "Nee, eigenlijk niet. Het benadrukt en bevestigt alleen wat ik al wist. Namelijk hoe wezenlijk het contact met mensen, dus de care-kant, is voor mijn werk en mijn werkplezier." <

Radboud
Fonds

Wandel corona de wereld uit

WWW.WANDELCONORADEWERELDUIT.NL

Wandel je graag en wil je helpen corona de wereld uit te krijgen? Dan is dit iets voor jou. Start je eigen wandelactie, vraag je familie, vrienden, buren, collega's je te sponsoren en draag zo bij aan onderzoek naar het coronavirus in het Radboudumc.

Helaas zijn alle wandeltochten afgelast. Het Radboud Fonds doet een beroep op je om te blijven wandelen; in je eigen omgeving en op gepaste afstand van anderen natuurlijk. En zet je wandelprestatie in voor het Radboud Fonds. Want met meer geld kunnen we belangrijk onderzoek naar het coronavirus versnellen. En kunnen we volgend jaar hopelijk weer schouder aan schouder, in zon of in regen, met wind mee of wind tegen, sámen alle prachtige wandelevenementen beleven.

Ga naar www.wandelcoronadewerelduit.nl, start je eigen actie en ga eropuit!

We wensen je een prettige wandeling.

Namens Radboudumc en
Radboud Universiteit, bedankt!

Dit is een actie van het Radboud Fonds, het goede doel van de Radboud Universiteit en het Radboudumc. Het Radboud Fonds biedt particulieren, organisaties en bedrijven de mogelijkheid bij te dragen en betrokken te zijn bij projecten op het terrein van onderzoek, onderwijs en patiëntenzorg.

Meer weten?

Kijk voor meer informatie over het Radboud Fonds op www.radboudfonds.nl of mail ons op fondsenwerving@ru.nl.

Tijdens de *lockdown* barst het in Nijmegen van de leuke, lieve, grappige en hartverwarmende initiatieven. Wie had in het pre-coronatijdperk ooit gehoord van een brievenbusappeltaart?

OVUM HELPT OUDEREN, CAROLUS DEELT TOMPOUCEN UIT

19 MAART

Nijmegen voor corona

Welk gezin kan oppas gebruiken? De oproep van derdejaarsstudent pedagogiek Hanne Bonsing brengt haar in no time bij een familie die ze nu twee keer per week ondersteunt. Op de Facebookpagina Coronahulp Nijmegen reageren Nijmegenaren op elkaars hulpvragen. Die pagina telt inmiddels ruim vijfduizend leden, onder wie veel studenten.

24 MAART

24 MAART

Ovum Novum helpt ouderen

Nu de sociëteit dicht is, willen de leden van Ovum Novum zich graag nuttig maken, lees: boodschappen doen voor oude mensen. Ook schrijft Ovum Novum vierduizend kaartjes naar (eenzame) ouderen.

9 APRIL

Hulp voor opsporing corona in Afrika

Afrikaanse ziekenhuizen hebben amper mogelijkheden om coronatests uit te voeren. Een röntgenapparaat voor longfoto's is er vaak wél, en kunstmatige intelligentie kan helpen om die foto's te beoordelen op het virus. Een spin-off van het Radboudumc stelt daarvoor gratis software beschikbaar.

15 APRIL

Bewoners zorgcomplex genieten van buitenconcert

De bewoners van zorgcomplex De Meent in Groesbeek swingen op Nederlandse liedjes van Noor Groenen, student pedagogische wetenschappen. Het buitenconcert is een initiatief van Club Goud, een organisatie die verschillende generaties bij elkaar brengt.

15 APRIL

Studentenbigband gaat los met medley

Studenten Bigband Nijmegen lanceert op YouTube een Daft Punk-medley. Vanuit hun studentenkamers spelen de bandleden nummers als 'One More Time', 'Get Lucky' en 'Harder, Better, Faster, Stronger'.

24 APRIL

Landelijk aandacht voor brievenbusappeltaart

Tv-programma *Hart van Nederland* zet bakkerij Margriet in Gorinchem in het zonnetje. Margriets overlevingsplan in coronatijd, de platte brievenbusappeltaart, is een doorslaand succes. Een van de breinen achter het concept is vierdejaars bedrijfskundestudent Mathilde Verbeek, bakkersdochter.

1+2 MEI

Toch een Batavierenrace

De grootste hardloop-estafetterace ter wereld gaat toch door. De lopers leggen dit keer niet de 175 kilometer af tussen Nijmegen en Enschede, maar rennen individueel vanuit hun eigen huis. Het Nijmeegse RU/HAN Batateam, een combinatie van lopers van de Radboud Universiteit en de Hogeschool, wint.

1+2 MEI

Toch een Batavierenrace

9 APRIL

Thuis-work-outs

Hoe blijf je de corona-kilo's de baas? Het Radboud Sportcentrum helpt. Op YouTube zijn thuis-work-outs te vinden voor beginners en geïnteresseerde sporters. De filmpjes worden in de weken die volgen, uitstekend bekeken.

Tips op Radboudlife
Praktische, psychische, sociale en financiële hulp én studenteninitiatieven zijn te vinden op www.ru.nl/radboudlife. Hier staan ook sportlessen en tips voor studentenhuizen in coronatijd. Bovendien kunnen studenten(organisaties) hun (online) activiteiten delen, zodat meer lotgenoten ervan kunnen profiteren.

Studentenbigband

15 APRIL

23 APRIL

Dispuut trapt af met radioprogramma

De afgelasting van alle grote evenementen deze zomer inspireert dispuut Achelous (van roeivereniging Phocas) tot een nieuwe manier van verbinding: een wekelijkse radio-uitzending met muziek en gesprekken. Luister mee via radio2.achelous.nl, ook met een livechat.

5 MEI

Carolus Magnus deelt tompoucen uit

De leden van gezelligheidsvereniging Carolus sluiten zich aan bij een landelijke actie om tompoucen uit te delen aan ouderen. Op Bevrijdingsdag gaan de studenten naar verpleeg- en verzorgingshuizen in Nijmegen en delen ze zeshonderd tompoucen uit.

20 MEI

Ook een galadiner kan online

Bij de viering van het zesde lustrum van de christelijke Nijmeegse Studentenvereniging de Navigators mag een gala niet ontbreken. De vereniging komt voor de gelegenheid bij elkaar via GoToMeeting, ieder in galajurk of kostuum achter een fraai gedekte tafel voor een driegangendiner. Wat blijft: genieten van elkaar en de speeches.

De universiteit in crisisstand

Normaal – nou ja, wat is normaal? – komt het Crisis Management Team van de Radboud Universiteit bijeen voor ongelukken en branden. Gelukkig voor de campus is het team meestal in rust, een kalmte waaraan op maandag 2 maart een einde komt met een eerste beraad. De taak: richtlijnen van het RIVM toepassen op de campus en voorbereidingen treffen voor eventuele vervolgacties. De universiteit legt contact met studenten in landen die al zwaar getroffen zijn door corona, biedt hulp aan en adviseert dringend om terug te keren naar Nederland. Een vloedgolf aan acties volgt: een bericht aan medewerkers en studenten over de eerste besmetting van een Radboud-student (6 maart), een oproep aan Brabanders om bij corona-achtige verschijnselen thuis te blijven (8 maart) en een verbod op bijeenkomsten van meer dan honderd personen (12 maart). Dat betekent: geen bachelor- en mastervoorlichtingsdagen; online onderwijs voor grote groepen; geen diploma-uitreikingen, oraties en promoties met veel publiek; én sluiting van het sportcentrum en alle campuscafés. Op 23 maart gaat ook het slot op de laatste kantine – die van het Huygensgebouw. De gebouwen blijven open, voor wie er in het uiterste geval iets heeft te zoeken. Nu de eerste fase van de crisis voorbij lijkt te zijn, is het coronaberaad binnen de universiteit niet meer in handen van het speciale crisisteam, maar van de diverse afdelingen. Zo buigt het team belast met de introductie voor nieuwe studenten, elk jaar vanaf half augustus, zich over een aangepast programma. Al zeker is dat het Introfestival, vorig jaar nog bezocht door vierduizend studenten, van de baan is. Een ander team is belast met de heropening van de universiteit in het nieuwe studiejaar, vanaf september. Terugblikkend op de afgelopen maanden benadrukt rector magnificus Han van Krieken dat het crisisteam slechts een van de vele schakels is geweest om voorlopig door deze crisis te komen. "Voorop staan de studenten en medewerkers die ongelooflijk veel energie en improvisatietalent aan de dag leggen om van de ene dag op de andere onderwijs op afstand te geven en te volgen."

Voor het laatste nieuws over maatregelen rond de heropening van de universiteit: kijk op ru.nl/coronanieuws en voxweb.nl

ZIEK VAN CORONA

Als wetenschapsredacteur **Susanne Geuze** (28) Covid-19 krijgt, ervaart ze opeens hoeveel directe invloed wetenschappelijk onderzoek heeft op ons leven. In dit artikel tekent ze op hoe zij haar ziekteverloop heeft ervaren, fysiek maar ook mentaal. Radboud-hoogleraren op het vlak van psychologie, filosofie en bedrijfskunde reageren in de kantlijn met de laatste wetenschappelijke inzichten.

TEKST EN FOTOGRAFIE SUSANNE GEUZE

Laat ik voorstellen: naar de effecten van het nieuwe coronavirus is het in veel gevallen nog

gissen. Wetenschappers doen deze maanden in recordtempo onderzoek, artsen en verpleegkundigen leren dagelijks uit praktijkervaringen en opiniemakers discussiëren volop over de vraag wat het virus en de *lockdown* op lange termijn betekenen voor economie en samenleving. Als ik zelf thuis kom te zitten met Covid-19, ontdek ik dat ook de impact van dat – voor mijn leeftijdscategorie – ‘milde’ virus groter is dan ik dacht. En dus besluit ik te rade te gaan bij de wetenschap. Met mijn eigen ervaringen op zak klop ik aan bij experts. Wat doet wekenlange thuisisolatie met een mens? Ervaren we een ander geluksgevoel, nu de festiviteiten en een groot deel van de sociale contacten in ons leven wegvallen? En zal het virus de manier waarop we naar ons werk kijken voor goed veranderen? Bij alle vragen noteer ik alvast een winstpunt van deze tijd, dat hopelijk lang blijft gelden: **het gezag van de wetenschap telt. (1)**

DE EERSTE KLACHTEN

Toepasselijk genoeg begint mijn coronaverhaal met een bezoekje aan de spoedeisende hulp. Het is begin maart en ik heb al twee dagen steken rechtsonder in mijn buik. Hoewel een beetje buikpijn doorgaans geen reden is om de huisarts te bellen, lijken deze klachten verdacht veel op een blindedarmontsteking. Ook de huisarts vertrouwt het niet, en stuurt me door.

Let wel: op dat moment zijn er in Nederland nog nauwelijks coronamaatregelen getroffen. In het ziekenhuis

schudden de artsen en verpleegkundigen me gewoon de hand. Het is een dag nadat Rutte min of meer heeft gezegd dat het allemaal wel meevalt – “we zitten niet te wachten op symboolmaatregelen” – en we leven in een land met bomvolle treinen en uitpuilende supermarkten.

“Heb je koorts of hoestklachten?”, vraagt de balie medewerker van het ziekenhuis. Als ik nee zeg, mag ik doorlopen. Gelukkig wijzen de onderzoeken niets zorgwekkends uit. Op Covid-19 word ik overigens niet getest en zelf heb ik ook niet het minste vermoeden dat het coronavirus in mijn lijf rondwaart. Eenmaal thuis duik ik afgepeigerd in bed. De volgende dag word ik wakker met verhoging en een griepig lijf. Komt vast door de stress van gisteren, concludeer ik, en ik blijf in bed. De dag erna voel ik me weer kiplekker, op een klein hoestje na. Ook de buikpijn is weg. Intussen maak ik me wel zorgen. Niet om mezelf – ik ben 28 en in goede gezondheid – maar **het gevoel laat me niet los dat Nederland de coronacrisis te losjes aanpakt. (2)** Thank God, denk ik dan ook als premier Rutte eindelijk *lockdown*-maatregelen aankondigt.

1 RENÉ TEN BOS, FILOSOOF, HOOGLERAAR EN VOORMALIG DENKER DES VADERLANDS:

“Natuurlijk, wetenschappelijke inzichten doen ertoe. Maar welke wetenschap? Het gewicht van de experts in het beleid is geen gegeven, en dat ze nu gewicht in de schaal leggen is geen garantie voor opwaardering van wetenschappelijk gezag. Vergeet niet

dat het RIVM een half jaar geleden nog de gebeten hond was toen het over milieu-adviezen ging. Toen luisterden we bij voorkeur níet naar de experts. We zien kennelijk niet in dat de V en M van de RIVM bij elkaar horen. Bij Volksgezondheid krijgen de experts nu alle ruimte, bij Milieu niet. We handelen liever curatief dan preventief, met als gevolg dat we nu maat-

regelen treffen die erger zijn dan de kwaal.”

2 AP DIJKSTERHUIS, HOOGLERAAR SOCIALE PSYCHOLOGIE: “Nederland staat hier niet alleen in; veel landen hebben het virus een tijd onderschat. Misschien is het voor verantwoordelijke politici onbewust ook wel prettiger om zo’n situatie minder heftig in te schatten, omdat de gevolgen te pijnlijk zijn. Boven-

dien: bij elke crisis kun je achteraf zeggen dat eerder ingrijpen beter was geweest. Maar dat is flauw, want er zijn ook altijd een boel mogelijk risicovolle ontwikkelingen die níet leiden tot crisis. Zou je naar elk signaal luisteren, dan ben je het grootste deel van de tijd aan het ingrijpen terwijl dat niet nodig is.”

**'HET VOELT
ALSOF JE
EN PLEIN
PUBLIC
MOET
VERTELLEN
DAT JE EEN
SOA HEBT'**

FLINK ZIEK

Voor het eerst ontstaat bij mij het vermoeden dat mijn griepklachten misschien wel corona kunnen zijn. Ik zeg in elk geval mijn plannen voor het weekend af en ga niet meer naar buiten. Sterker nog, mijn vriend – die inmiddels ook ziek is – heeft het dekbed verplaatst naar de bank en daar komen we nauwelijks nog af. Vanwege zijn werk als huisarts besluit mijn vriend vrijdagavond te bellen met de GGD. Naar de maatstaven die dan gelden – alleen bij hoesten én koorts blijven zorgprofessionals thuis – had hij nog gewoon aan het werk gemogen, maar de GGD wil hem toch testen. Dat is maar goed ook, want zaterdagmiddag schiet zijn temperatuur naar 39,5 graden en valt hij bijna flauw. Voor het eerst schrikken we: dit is precies de plotselinge achteruitgang waar Covid-19 om bekend staat. Gelukkig is de koorts van mijn vriend zondagochtend wat gezakt. Om half negen staan er twee GGD-medewerkers op de stoep. Eén blijft buiten terwijl de ander razendsnel neus- en keelmonsters bij hem afneemt. Hun pak en materialen laten ze achter in de hal. “Binnen 48 uur uitslag.”

COVID-19

Nauwelijks een dag later volgt het telefoontje: mijn vriend heeft Covid. Zelf ben ik niet getest, maar omdat we dezelfde klachten hebben, spreekt het vanzelf dat ik het virus ook heb. We hangen een dik half uur aan de lijn met de GGD-medewerker, die al onze

contacten noteert. Het inlichten van die mensen, zoals de deelnemers aan een cursus, vind ik bijna nog vervaemder dan de fysieke klachten. Het voelt een beetje alsof je en plein public moet vertellen dat je een soa hebt. Bovendien krijgt het ziek-zijn door het stempel Covid-19 een andere lading. Alle verhalen die ik in de krant las, razen als een wervelwind door mijn hoofd. Natuurlijk, als gezonde jonge vrouw val ik niet in de risicogroep, maar gisteren hoorde ik over een zestienjarige op de intensive care. De gedachte dat een onbekend en daarvoor onvoorspelbaar virus huishoudt in mijn lijf, maakt me benauwd – en benauwd is nu juist hoe je je níét wilt voelen als je corona hebt. Dat we ‘in oorlog zijn met het virus’ leek me eerder wat overdreven, maar zo voelt het nu wel. (3)

Van de GGD krijgen we een folder: Omgaan met stressreacties tijdens isolatie of quarantaine. Mensen kunnen last krijgen van angst, piekeren, prikkelbaarheid en schuldgevoelens, lees ik. In de dagen daarna vink ik alle hokjes af. Mijn vriend is minder paniekerig, maar hem zo ziek zien maakt mij des te bezorgder. 's Nachts schrik ik wakker van zijn diepe hoestbuien en in mijn hoofd zie ik hem al in een ziekenhuisbed liggen. Tijdens een onrustige nacht besluit ik voorlopig geen nieuws meer te lezen; de stress die het oplevert, draagt niet bij aan mijn herstel. (4)

Voor de duidelijkheid: de klachten die mijn vriend en ik hebben, vallen in de categorie ‘mild’. Is die milde corona vergelijkbaar met griep? Ja en nee, ervaren we. De klachten zijn

3 TEN BOS: “Om hoogleraar Jan Kremer van het Radboudumc te parafaseren: in een gewone oorlog riskeren we ons vege lijf om onze levensstijl te redden, nu geven we onze levensstijl op om ons vege lijf te redden. Alles is gericht op de gezondheidszorg, zodanig dat ik voorzie dat we rechtstreeks afstevenen op een soort van surveillance-staat. Andere landen hebben vanwege corona al de noodtoestand

afgekondigd, bij een volgende pandemie kan dat ook bij ons gaan gebeuren.”

4 DIJKSTERHUIS: “Stress is inderdaad funest voor je fysieke en mentale gezondheid. Tegelijkertijd denk ik dat nieuws tot je nemen niet bij iedereen tot stress leidt. Het kan ook andersom werken: sinds de crisis hebben we geen ander nieuws meer. We horen nauwelijks over oorlog, politieke conflicten en andere

ellende, dat kan rust geven.”

5 TEN BOS: “Ik ben inderdaad bang dat er een generatiestrijd aankomt. De oudere generatie vraagt nu enorm veel van jongeren. Ze moeten binnenblijven, raken hun baan kwijt, bedrijven gaan failliet. Het kan niet anders dan dat dat tot wrevel gaat leiden. Rutte zei onlangs dat vrijheid niet ten koste moet gaan van de gezondheid van anderen – maar dat is per definitie wél zo.

Hebben we ons vóór de crisis ooit veel gelegen laten liggen aan al onze auto- en vliegkilometers? Die zijn immers ook niet zo gezond.”

6 BEATRICE VAN DER HEIJDEN, HOGLERAAR STRATEGISCH PERSONEELSMANAGEMENT: “Om duurzaam inzetbaar te blijven op de arbeidsmarkt, is het belangrijk om flexibel te blijven en vooruit te kijken. Heb je bijvoorbeeld een contactberoep of is je res-

herkenbaar – zeer lijf, bonkend hoofd, keel- en oorpijn, hoesten, moe – maar het verloop is heel anders.

Grootste verschil: corona komt met vlagen en duurt lang. Voel ik me met griep hooguit drie dagen ellendig, nu ben ik al met al een dikke maand zoet. Uit mijn kennissenkring hoor ik vergelijkbare verhalen. Steeds is het twee stappen vooruit, één stap terug. Bovendien blijkt de vermoeidheid hardnekkig. Ter illustratie: na een maaltijd of klein taakje, zoals de vaatwasser uitruimen, moet ik echt even gaan liggen. En als ik een half uurtje heb gebeld met een collega, lig ik daarna uren te slapen. Ineens kan ik me inleven in mijn 85-jarige oma, die ook na de lunch altijd een dutje gaat doen. Tegelijkertijd lees ik om me heen verhalen van jongeren die ongeduldig worden. **Het is niet te hopen dat er wrijving ontstaat tussen generaties als de crisis en maatregelen lang aanhouden. (5)**

Zo initiatiefrijk en vol gedachten en ideeën als ik normaal ben, zo'n lusteloos hoopje voel ik me nu. Ik heb net genoeg focus om een gemakkelijke film te kijken, maar te weinig voor een eenvoudig kaartspelletje. "Zullen we een potje Terraforming Mars doen", zeggen we grappend tegen elkaar, refererend aan het complexe bordspel dat we in betere tijden graag speelden. Het idee is lachwekkend.

HERSTEL

Toch knappen we langzaam op. En dan beginnen andere symptomen op te vallen: dat ik niets meer ruik, bijvoorbeeld. Natuurlijk ga ik googelen, en inderdaad: steeds meer coronapatiënten melden reukverlies, maar het RIVM meldt er niets over. Pas een week later hoor ik dat 'reuk- en smaakverlies' is toegevoegd aan de lijst Covid-19-symptomen. Zo gaat het vaker: de officiële

berichten lopen achter op mijn eigen waarneming. Of de buikpijn waarmee het voor mij begon ook

door het coronavirus kwam, is me overigens nog steeds niet duidelijk.

Intussen begin ik ook te piekeren over mijn werk. Als tekstschrijver en communicatieadviseur in vaste dienst hoef ik voorlopig niet te vrezen voor mijn inkomen, maar aan de andere kant: **bij economische recessie is communicatie vaak een post waarop bedrijven bezuinigen. (6)** Bovendien hebben de zorgorganisaties waar ik mee samenwerk wel wat anders aan hun hoofd dan magazines maken.

Sowieso zit me wat dwars. Communicatie staat weliswaar op de lijst van vitale beroepen, maar veel van mijn projecten zijn gecancelled. Welke vaardigheden heb ik als hoogopgeleide stedeling eigenlijk opgedaan, om in crisistijd werkelijk een bijdrage te leveren? **Heb ik ook een bullshit job? (7)** Voor mijn vriend is dat anders – dokters zullen altijd nodig zijn – maar als werkende in de dienstensector voel ik me ineens behoorlijk nutteloos.

Na achttien dagen is het zover: ik heb al dagen niet meer gehoest en ook het laatste restje verkoudheid is over. Ofwel, ik mag naar buiten! Het eerste ommetje naar de papiercontainer staat in mijn geheugen gegrift. Frisse lucht, de wind in mijn haren, jee, wat lekker! **Ik realiseer me: de laatste keer dat ik buiten was, had ik mijn handschoenen en winterjas nog aan – nu zitten de bomen barstensvol bloesem. (8)** Om de overwinning te vieren, schenken mijn vriend en ik onszelf die avond een glas wijn in. Deceptie: het smaakt naar waterige alcohol, ik ruik nog altijd niets.

restaurant gesloten, dan is het geen verkeerd idee om een nieuwe niche te zoeken – denk aan een kapster die haarwerken gaat maken. We weten niet of we vaker in lockdown moeten, dus bewaak je inzetbaarheid door jezelf breder te ontwikkelen."

7 VAN DER HEIJDEN: "Een flink aantal mensen krijgt de gedachte: waar doen we het allemaal voor? De term *bullshit jobs* vind ik vreemd, dat zou betekenen dat

er onzinprofessies zijn en dat is niet zo. Ik denk niet dat snel complete beroepen zullen verdwijnen. Wel willen mensen wellicht andere dimensies in hun werkzame leven inbouwen – bijvoorbeeld meer verbinding zoeken met elkaar. Ik verwacht ook dat er nieuwe professies ontstaan. Denk aan psychologen die zich specialiseren in trauma-verwerking bij zorgprofessionals, of consultancybureaus die

bedrijven anderhalvemeter-proof maken."

8 DIJKSTERHUIS: "Je geniet van de positieve dingen in je leven die het meest opvallen. Dat gebeurt nu ook. Ga je boodschappen doen, dan maakt dat je blij omdat je even buiten bent. Ons oordeel hierover is relatief; als je de hele tijd concerten, uitjes en vakanties beleeft, vallen de dagelijkse dingen minder op. Daarom vrees ik dat dit effect

niet blijvend is. Als je thuiskomt na een reis, denk je eerst nog lachend terug aan hoe je in het buitenland uren op een trein moest wachten. Maar al snel ben je gewoon weer boos op de NS."

WEER AAN HET WERK

Ik ken mezelf niet terug, de eerste dagen dat ik weer aan het werk ga. Normaal gesproken tik ik zo tientallen mailtjes weg, nu voelt het als een opgave om één e-mail verstuurd te krijgen. Het is alsof alle gedachten door een pot stroop moeten. Na twee korte videovergaderingen voel ik me duizelig, (9) licht in mijn hoofd, en vooral: móé. Alsof ik twaalf uur achtereen heb autogereden, in plaats van anderhalf uur gewerkt. Ik kruip op de bank, slaap de hele middag en een groot deel van de volgende dag. Ook mijn vriend komt na zijn eerste werkdagen bleekjes thuis.

Ik prijs me gelukkig met een werkgever die me alle ruimte geeft om op te knappen. Tegelijkertijd vraag ik me bezorgd af wat dit ziekteverloop betekent voor zzp'ers. Als het alternatief 'geen inkomen' is, ben je toch geneigd sneller door te werken (10) – en juist bij dit venijnige virus is het belangrijk je lichaam alle tijd en energie te gunnen voor herstel. Kijk naar de Britse premier Johnson, die stug doorbikkelde en op de ic belandde. En dan wonen we nog in het welvarende Nederland, waar we met schijnbaar gemak miljarden uittrekken om het bedrijfsleven draaiende te houden, en we zonder pardon tweeduizend beademingsapparaten

hamsteren. Bij de gedachte aan wat corona de komende maanden gaat betekenen in landen als Syrië of India, krimpt mijn maag ineen. Daarbij vergeleken klinkt mijn relaas, inclusief de zorgen om mijn werk, bijna pervers.

Eén voordeel, zeggen mijn vriend en ik in de isolatietijd regelmatig tegen elkaar: als de corona uit ons lijf is, hebben we antistoffen opgebouwd. We zien het al helemaal zitten, wij, de immuno's die niet ziek meer worden en ook geen anderen meer aansteken. "Ik kom je binnenkort knuffelen", zeg ik opgewekt tegen alleenwonende vriendinnen die zich eenzaam voelen. Maar als ik eenmaal beter ben, kom ik terug van die optimistische houding. Bén ik wel immuun? Niemand die het weet. Verhalen over ex-patiënten die na weken zonder klachten toch weer positief testen, speculaties over dat je het virus ongemerkt een tweede keer bij je kunt dragen – de verhalen gaan alle kanten op en ik durf het risico niet te nemen.

POST CORONA

Op mijn werk ontstaat inmiddels een 'nieuw normaal', (11) bestaande uit dagelijkse videovergaderingen en brainstormsessies via een digitaal whiteboard. Mijn carrièregerelateerde gepieker is als sneeuw voor de zon verdwenen nu ik het minstens zo druk heb als in pre-coronatijden; heldere taal en sterke communicatie blijken cruciaal om onder nieuwe

9 VAN DER HEIJDEN: "De hele dag online overleggen is veel vermoeiender dan live vergaderen. Zonder oogcontact en non-verbale communicatie moet je de woorden van de ander veel meer zelf duiden. Bovendien voelen we ons minder verbonden met elkaar."

10 VAN DER HEIJDEN: "Uit onderzoek weten we dat werknemers die het gevoel hebben dat hun baan op het spel staat, zich minder snel ziek durven te melden. Ze gaan door tot ze

letterlijk neervallen, of gaan te snel weer aan de slag."

11 DIJKSTERHUIS: "Toen we onlangs het werkgeluk onder Nederlanders maten, bleek dat precies hetzelfde als voor de crisis. Mensen die wekenlang thuiszaten met kleine kinderen hebben het zwaar gehad, maar bij de rest van de werkende bevolking zie je best veel voordelen. Uit onderzoek weten we dat forenzen naar het werk een van de stressvolste dagelijkse bezigheden is. Dat valt nu helemaal weg."

12 DIJKSTERHUIS: "Hoe je goed door de coronatijd komt? Ten eerste: blij gedisciplineerd in je gezonde routines. Het is misschien verleidelijk om elke dag bier te drinken en niet meer te sporten. Maar als je fysieke gezondheid verslechtert, word

13 DIJKSTERHUIS: "Ik hoop dat we straks verantwoordelijker met de aarde omgaan, en ook met dieren. Maar eerlijk gezegd ben ik daar niet zo optimistisch over; de markten in China zijn alweer

je minder gelukkig. Ten tweede: start een nieuw project en stel doelen. Ik ben zelf met een nieuw boek bezig. Het vervelendste aan deze tijd is dat je dagelijkse structuur wegvalt, én je niet weet hoe lang deze periode gaat duren. Zet stippen op de horizon, dat biedt structuur."

14 DIJKSTERHUIS: "Ik hoop dat we straks verantwoordelijker met de aarde omgaan, en ook met dieren. Maar eerlijk gezegd ben ik daar niet zo optimistisch over; de markten in China zijn alweer

omstandigheden met elkaar in verbinding te blijven. Toen alle bijeenkomsten werden geannuleerd en bedrijven massaal moesten omschakelen naar 'thuiswerken', leken we allemaal kortstondig verlamd. Maar steeds meer ontdekken we wat nog wél kan, en ontstaan nieuwe initiatieven. (12) Ook in ons privéleven, trouwens. Een vriendin loopt met collega's een hardloopwedstrijd-op-afstand, muzikartiesten streamen concerten vanuit hun huiskamer en ook mijn vaste pubquiz heeft inmiddels een online vervolg.

We zullen het er voorlopig mee moeten doen. Immuun of niet, ook mét antistoffen ben ik deel van de anderhalvemetersamenleving. Een maatschappij met minder afleiding en sociale activiteit dan we gewend zijn, maar ook met meer tijd om te (leren) genieten van de gewone kleine dingen. (13)

Inmiddels zijn we een aantal weken verder. Mijn creatieve denkvermogen draait weer op 100 procent en ik tik mailtjes als vanouds. Op een avond spelen mijn vriend en ik Terraforming Mars, met een glas malbec erbij. Ik steek mijn neus in het glas, ruik bramen, hout, vanille – en geniet intens van elke geur. <

open. Wel denk ik dat we allemaal bewust zijn gaan nadenken over dingen die we als vanzelfsprekend beschouwden. Bijvoorbeeld dat we zoveel reizen."

13 VAN DER HEIJDEN: "Als ik zie hoe open ik nu met mijn internationale collega's gevoelens deel op Skype, hoop ik enorm dat deze tijd tot minder verharding leidt. Dat we leren ons kwetsbaarder op te stellen in ons werk."

13 TEN BOS: "Ik schrik ervan hoe gemakkelijk we onze waarden overboord kieperen. Mensen zijn

zo maar bereid hun vrijheid op te geven zodra ze bang worden – geen positieve constatering. We kunnen de les trekken dat volksgezondheid en milieu fundamenteel met elkaar zijn verbonden, maar ik voorzie niet dat we daar in de toekomst naar gaan handelen. Veel mensen lijken te denken: straks is het virus weg, laten we dan alsjeblieft teruggaan naar hoe het vroeger was. Maar dat is de opmars naar de volgende pandemie – misschien wel met een veel dodelijker virus."

BOEKENTIP

RENÉ TEN BOS

Coronastorm

Hoe een virus ons verstand wegvaagde.

Uitgeverij Boom.

Verschijnt eind

juni 2020.

CORONA- LESSEN

DE HUIDIGE CORONACRISIS IS
UNIEK IN DE GESCHIEDENIS. NIJMEEGSE
WETENSCHAPPERS VERTELLEN WAT
DEZE TIJD HUN LEERT.

JEROEN DERA, DOCENT MODERNE TALEN EN CULTUREN 'ZOEKEN NAAR IDENTIFICATIE IN VERHALEN'

"Het is niet toevallig dat er plots veel boeken gelezen worden die een link hebben met de huidige pandemie, zoals *De pest* van Albert Camus, *De stad der blinden* van José Saramago, *Liefde in tijden van cholera* van Gabriel García Márquez en andere dystopische romans. Mensen hebben behoefte aan verhalen – dat is eigen aan het mens-zijn. Volgens Rita Felski, die een belangrijke stempel drukt op de hedendaagse literatuurtheorie, is herkenning voor veel lezers een drijvende kracht achter het lezen. In fictie vinden we ervaringen die we herkennen uit de wereld om ons heen. Veel lezers zoeken daarbij naar identificatie, willen in verhalen iets terugzien van wat ze zelf meemaken. Geen wonder dat verhalen over epidemieën nu zo in trek zijn: die bieden een scenario dat ons helpt te reflecteren op wat er in de wereld gebeurt. Sommigen hopen daar geruststelling uit te halen, anderen een idee over hoe je kunt handelen.

Literatuur kan mensen in deze tijden dichterbij elkaar brengen. Kijk naar de titels die mensen met elkaar delen via sociale media. Er worden massaal ervaringen gedeeld over boeken die mensen op een bepaalde manier geraakt hebben in deze bizarre tijd, vaak met de bedoeling om anderen ertoe aan te zetten die teksten ook te gaan lezen. Ook poëzie wordt op die manier ingezet. Mensen sturen elkaar gedichten toe die een moment van verstilliging geven in de coronahectic, of die even troost bieden."

TEKST KEN LAMBEETS

Hopen op gunstig effect tbc-vaccin

Infectioloog **Mihai Netea** onderzoekt of het aloude tbc-vaccin een betere weerstand biedt tegen corona-infecties. Wetenschappers werken tijdens deze pandemie beter samen dan anders, is zijn ervaring.

TEKST INGE MUTSAERS FOTOGRAFIE REIN WIERINGA BEELDBEWERKING GLOEDCOMMUNICATIE

Het zijn drukke en moeilijke tijden, vindt Mihai Netea, infectioloog en immunoloog bij het Radboudumc. “Ik zie hoe ziek patiënten zijn op de afdeling en de ic, en hoe ingrijpend het is voor familieleden, maar ook voor collega-artsen en verpleegkundigen. Dat is echt iets anders dan de kale statistieken die de media tonen. Achter die cijfers gaat heel veel drama schuil. We werken hard in het ziekenhuis en leren veel, maar liever had ik gezien dat ik dat niet hoefde te leren.”

Als hoogleraar Experimentele en interne geneeskunde onderzoekt Netea al ruim tien jaar de verhoogde bescherming die het stokoude tuberculosevaccin – ontwikkeld in 1921 – biedt tegen andere infectieziekten dan tbc. Momenteel bekijkt hij of dit zogeheten BCG-vaccin ook deels beschermt tegen Covid-19. Is dat het geval, dan kan het – tot er een ‘echt’ coronavaccin is dat volledig beschermt – een tussenoplossing bieden.

“Maar wel een heel belangrijke tussenoplossing”, benadrukt Netea. Sinds maart leidt hij samen met collega's van het UMC Utrecht een onderzoek onder ziekenhuismedewerkers en ouderen. Dat moet aantonen of de versterking van het immuunsysteem door BCG ook een betere weerstand tegen corona-infecties biedt. Ongeveer 1.500 ziekenhuismedewerkers en 1.600 ouderen doen mee aan het onderzoek. De ene helft van beide groepen krijgt het BCG-vaccin, de andere helft niet. De onderzoekers kijken of er verschillen tussen de twee groepen zijn wat betreft het aantal ziektegevallen en ziekenhuisopnames, en het verloop van corona-infecties. Over drie tot zes maanden verwacht Netea de eerste resultaten.

Hij legt uit hoe de extra bescherming van het BCG-vaccin werkt. Het middel tegen tbc heeft ook zogenoemde ‘niet-specifieke’ effecten: het werkt tegen tal van andere infectieziekten, zoals luchtweginfecties en bepaalde griepvirussen. Eerdere studies naar die infectieziekten lieten 30 tot 70 procent minder ziektegevallen zien. De verklaring hiervoor is dat het vaccin bij die infecties het aangeboren – breed inzetbare – immuunsysteem versterkt (zie kader). In 2016 ontving de hoogleraar de prestigieuze Spinozapremie voor deze ontdekking. Het beschermende effect is overigens niet blijvend. Na ongeveer twee jaar is het verdwenen en moeten mensen opnieuw gevaccineerd worden.

EEN VIRUS DENKT NIET

De infectioloog mag dan bijdragen aan de strijd tegen corona, toch stelt hij dat we virussen niet moeten zien als vijanden die erop uit zijn ons te doden. “Los van het feit dat een virus natuurlijk niet kan denken, heeft het er ook helemaal geen baat bij dat mensen sterven.” Overlijdt zijn gastheer, dan kan het virus zich immers moeilijker verspreiden, legt Netea uit. Evolutionair succesvol zijn juist de bacteriën en virussen die we elke dag met ons mee-

Help het onderzoek een stap verder

Het Radboud Fonds, het gezamenlijk fonds van de Radboud Universiteit en het Radboudumc, is een campagne gestart om geld in te zamelen voor hulp in tijden van corona. Een deel van de opbrengst gaat naar het onderzoek van Mihai Netea naar de mogelijke werkzaamheid van het vaccin tegen tuberculose (BCG-vaccin). Help mee via: www.jebentnodig.nl.

dragen, zoals verkoudheidsvirussen. Die veroorzaken alleen wat snotterigheid en kunnen zich vervolgens gemakkelijk verspreiden. Een virus als ebola dat heel veel mensen doodt? Dat is een aberratie, een afwijking. Aberratie of niet, soms lijkt het of we met corona in fictie zijn beland, in een dystopische tv-serie als *Black Mirror*. Ook in het leven van de in Roemenië geboren Netea speelt fictie een rol. Sinds hij als kind de boeken van Jules Verne verslond, is de arts gefascineerd door sciencefictionverhalen. Nu werkt hij – in zijn spaarzame vrije tijd – aan zijn tweede sciencefictionroman. Of er ook kruisbestuiving plaatsvindt tussen zijn wetenschappelijke werk en zijn verhalen? “Sciencefiction helpt je – ik denk meer onbewust dan bewust – misschien ook om creatief te zijn in je wetenschappelijke werk. Je exploreert mogelijkheden.” Of de huidige crisis inspiratie biedt voor een nieuwe roman, kan Netea nog niet zeggen. “Daar is het nog te vroeg voor. Pandemieën zijn heel populair in sciencefictionboeken en -films, ik zou dan eerst een nieuwe invalshoek moeten vinden.”

TOEGENOMEN SAAMHORIGHEIDSGEVOEL

Ondanks de persoonlijke drama's ziet de hoogleraar ook lichtpuntjes in deze donkere tijden, zoals het toegenomen saamhorigheidsgevoel in de maatschappij. De dagen na de val van de Roemeense dictator Ceaușescu in 1989, die Netea als twintigjarige van dichtbij meemaakte, staan in diens geheugen gegrift. Iedereen was verbonden met elkaar. “Eenzelfde broederschap ontwikkelt zich nu

ook. Dat gevoel van december 1989 heb ik de afgelopen weken meermaals ervaren, met collega's, burens en anderen.” Hij licht toe. “De afstand – *social distance* – die we moeten bewaren tot elkaar is puur een ruimtelijk gegeven. Sociaal gezien is iedereen juist meer bij elkaar betrokken dan hiervóór. Mensen bellen elkaar op. Patiënten op de polikliniek vragen: ‘Maar hoe is het dan met u, dokter?’ De sfeer in het ziekenhuis, maar ook daarbuiten, is echt totaal anders dan voor deze crisis.” In de wetenschap ervaart Netea dezelfde verbroedering. Waar academisch onderzoek normaliter een competitief karakter heeft, ziet hij veel meer samenwerking ontstaan. “Het is een andere tijd, iedereen begrijpt dat. Ook belangrijke klinische informatie wordt nu open gedeeld. Er is veel meer *open science* dan vroeger. Iedereen beseft: er staan levens op het spel.” <

Twee afweersystemen

Het afweersysteem werkt als een tweetrapsraket. Bij een infectie komt als eerste de aangeboren immuniteit in actie. Die werkt snel, maar is weinig selectief. De verworven afweer (ook wel adaptieve immuniteit) is juist specifiek tegen bepaalde indringers gericht, maar reageert langzaam. Beide delen kunnen ‘leren’ van infecties, zodat het immuunsysteem bij een volgende zelfde dreiging sneller reageert. Het BCG-vaccin tegen tuberculose leidt tot veranderingen in de aangeboren immuniteit. Het bevorderen van deze zogenoemde ‘getrainde immuniteit’ verhoogt de algemene weerstand. Dat is vooral nuttig voor mensen boven de zeventig, die over het algemeen veel gevoeliger zijn voor infecties.

EN TOEN GINGEN DE GRENZEN DICHT

Veel internationale studenten staan in maart voor een dilemma: **naar huis gaan of in Nijmegen blijven?** Drie van hen vertellen over hun afweging en de gevolgen. “Nu moet ik mijn lessen online volgen in een slaapkamer zonder fatsoenlijke tafel.”

TEKST ANTONIA LEISE EN JOZIE WIKHUIJS

SELENA SOEMAKNO (20, BACHELORSTUDENT ARTS AND CULTURE STUDIES, UIT INDONESIA)

“Ik kom uit Indonesië en studeer momenteel in Nijmegen. In januari ging ik op uitwisseling naar Hongkong. Mijn introductieweek en de eerste twee weken les waren net voor het Chinees nieuwjaar. Daarna baarde de situatie met het coronavirus me steeds meer zorgen. Mijn ouders, die in Hongkong wonen, besloten te vertrekken, naar familie in Indonesië. Ik ben meegegaan en twee weken bij hen gebleven. De situatie vraagt op dit moment veel van me. Ik had verwacht dat mijn uitwisseling een gemakkelijke ervaring zou worden, want ik kon bij mijn ouders wonen en me richten op mijn studie en scriptie. Nu woon ik bij familie en moet ik mijn lessen online volgen, in een slaapkamer zonder fatsoenlijke tafel. Het was mogelijk geweest om mijn uitwisseling naar Hongkong stop te zetten en terug naar Nijmegen te

gaan. Maar dat zou mijn afstuderen een heel semester hebben vertraagd. Daarom heb ik besloten door te gaan. Ik heb nog contact met andere uitwisselingsstudenten. Sommigen van hen zijn nog in Hongkong, anderen zijn teruggehaald door hun thuisuniversiteit. De Indonesiërs zijn veel voorzichtiger, studenten uit Europa en de VS hebben er een heel andere kijk op. Sommigen zijn wel bezorgder geworden sinds de epidemie ook in Europa is geëxplodeerd. Maar ik ken een groep Zweedse studenten die nog steeds door Korea of Japan reist, zelfs tijdens de quarantaine. Ook hier in Indonesië ziet niet iedereen de ernst van de situatie in. Tegelijkertijd kopen sommigen massaal handzeep en desinfectiemiddel, waardoor mensen die het nodig hebben er niet meer aan kunnen komen. Deze extreme reacties helpen niemand verder.”

Dit interview werd half maart afgenomen.

Selena wacht in Hongkong op een heropening van de vluchten naar Nederland, waarschijnlijk in juni.

**DE INDONESIAERS
ZIJN VEEL
VOORZICHTIGER**

CORONA- LESSEN

**DE HUIDIGE CORONACRISIS IS
UNIEK IN DE GESCHIEDENIS. NIJMEEGSE
WETENSCHAPPERS VERTELLEN WAT
DEZE TIJD HUN LEERT.**

CAROLIEN VAN HAM, HOOGLERAAR EMPIRISCHE POLITICOLOGIE **'NEGATIEF VOOR BURGER- RECHTEN EN DEMOCRATIE'**

“Ook in deze crisis steunen de meeste Nederlanders het overheidsbeleid. Dat heeft minder te maken met de specifieke aanpak van de regering-Rutte dan met het *rally around the flag*-effect: als we aangevallen worden - in dit geval door een virus - komen we samen en krijgen we meer vertrouwen in onze regering. Tegelijkertijd legt corona de zwakke plekken in de samenleving bloot. Als de ergste crisis voorbij is, zullen er vragen komen. Waarom telt Nederland relatief zoveel minder ic-bedden dan Duitsland en Oostenrijk? Waarom heeft Roche 80 procent van de markt voor laboratoriumtests in handen? Is het wel wenselijk dat zoveel mensen kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt, zoals zzp'ers? Zulke vragen leiden hopelijk tot positieve veranderingen.

De crisis kan ook negatieve gevolgen hebben, bijvoorbeeld voor burgerrechten en democratie. Kijk naar Hongarije, waar Orbán nu van het parlement een vrijbrief heeft gekregen om per decreet te regeren. Dat leiders met autoritaire voorkeuren op de golven van de crisis hun macht vergroten is niet verrassend. Het risico is dat dit ook in democratieën gebeurt. Wat gebeurt er als Trump bijvoorbeeld de verkiezingen wil uitstellen, als het in de VS erg uit de hand loopt?

Interessant is de invloed van corona op politieke voorkeuren. De crisis treft kwetsbare mensen het hardst, wat betekent dat voor hun stemgedrag? Een verschuiving naar links is denkbaar als de linkse partijen een geloofwaardig verhaal hebben, maar voor hetzelfde geld is de crisis juist gunstig voor PVV en Forum voor Democratie. In elk geval verwacht ik toenemende polarisatie. Dat wil ik gaan onderzoeken.”

TEKST MACHIEL VAN ZANTEN

**'DE SNELHEID
WAARMEE HET
ESCALEERDE, HEEFT
ME TOCH NOG WEL
VERBAASD'**

FRANCESCA GATTERBURG
(21, BACHELORSTUDENT
ENGLISH LANGUAGE AND
CULTURE, UIT DE VS /
DUITSLAND)

“Een paar maanden geleden las ik voor het eerst over het virus, in een internationale krant. Mijn vrienden en ik praatten erover en we besloten te bidden voor de mensen in China. Nu raakt het ons allemaal. Ik begon dat te beseffen toen ik naar Zwitserland ging, eind januari. Daar zag ik voor het eerst mensen met mondkapjes. De snelheid waarmee het escaleerde, heeft me toch nog wel verbaasd.

Het was een moeilijke beslissing, maar ik ben in maart weggegaan uit Nederland, naar mijn vriend in Duitsland, in een zelfisolatie van twee weken. Rond Pasen ben ik

een paar weken naar mijn vader gegaan, die ook in Duitsland woont, en daarna keerde ik weer terug naar mijn vriend. De situatie is echt ongelooflijk. Het zet alles in perspectief. Ik ben met de auto uit Nijmegen weggegaan, samen met een vriend, en voor het eerst in ons leven waren we ons bewust van een eventuele harde grens tussen Nederland en Duitsland. Het was surreëel om over een lege snelweg te rijden en grenscontrole te verwachten. Ik maak me op dit moment niet zoveel zorgen over de toekomst, omdat ik denk dat we er niet veel aan kunnen veranderen. Wel vraag ik me af hoe we uiteindelijk op deze situatie terugkijken. Hebben we goed gehandeld? Hebben we de juiste dingen gedaan?”

Dit interview werd half maart afgenomen. Francesca is inmiddels terug in Nijmegen.

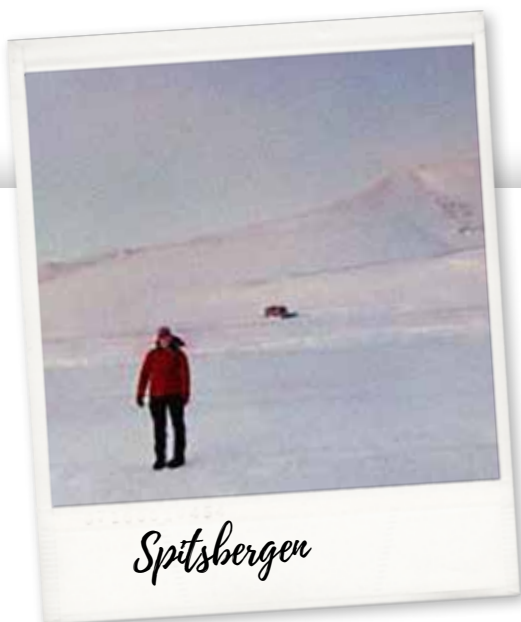

**Universiteit adviseert
Nijmeegse studenten
terug te komen**

Net als altijd verblijft ook in het voorjaar van 2020 een deel van de Nijmeegse studenten in het buitenland. Als duidelijk wordt dat de coronacrisis zich over de hele wereld verspreidt, buigt het college van bestuur zich over de vraag wat te doen met de groep Radboud-studenten over de grens. Uitkomst: Nijmegenaren wordt dringend verzocht terug te komen naar de thuishaven. Maar geen enkele student kan ver-

plicht worden aan deze oproep te voldoen. Veerle van Winden (25), masterstudent Computer Science en Data Science, zit in maart op het eiland Spitsbergen, tussen Groenland en Nova Zembla. Via Skype vertelt ze dat het eiland valt onder de Noorse regelgeving.

“De universiteiten waren al twee weken eerder dicht dan in Nederland. Sinds de sluiting studeer ik vanuit huis.” Veerle heeft contact gehad met het Nijmeegse International Office en haar studieadviseur. “Ik heb hun verteld over de situatie hier op het eiland en ze waren het met me eens dat het veiliger was hier te blijven.”

FEDERICA FERRARI (23, MASTERSTUDENT MARKETING, UIT ITALIË)

“Ik kom uit Bergamo, de ergst getroffen regio in Italië. Mijn familie woont in een deel waar niet genoeg bedden zijn voor alle zieken, dus dokters moesten kiezen wie ze zouden redden. Lichamen van overledenen werden naar andere regio's gebracht, omdat het er te veel waren. Mensen moeten zich realiseren dat je hier echt aan kunt overlijden.

Mijn ouders en broers en zussen zitten niet in de groep met het hoogste risico, dus ik ben niet heel erg bezorgd over hen, maar om mijn grootouders maak ik me wel druk. Het meest nog om mijn oma, want zij woont alleen. Het is niet alleen gevaarlijk voor de fysieke gezondheid van mensen, maar ook voor de mentale gezond-

heid, zeker als je in je eentje met deze isolatie moet leren omgaan.

Ik zit in zelfisolatie sinds half maart en ga alleen naar buiten voor boodschappen. De eerste maatregelen van de Nederlandse regering waren niet genoeg. Het sluiten van de horeca en de universiteiten was de juiste keuze. Maar zeker de supermarkten zijn nu zo druk, het is gewoon niet veilig. Er moeten regels komen. Ook wat betreft de quarantaine – mensen lijken het niet erg serieus te nemen. In mijn vriendengroep ben ik de enige Italiaanse. Ik heb geprobeerd mijn vrienden te waarschuwen en ze te overtuigen van de ernst van de situatie. Eerst zeiden ze: het is maar een virus, je gaat er niet dood aan. Maar het duurde niet lang voordat ze zeiden: ‘Federica, je had gelijk.’”

Dit interview werd half maart afgenomen.

**'EERST ZEIDEN
ZE: HET IS MAAR
EEN VIRUS, JE
GAAT ER NIET
DOOD AAN'**

Spitsbergen telt 2.500 inwoners en ligt zo noordelijk dat je naar het zuiden moet kijken om het noorderlicht te zien. Op de universiteit op het eiland zitten studenten uit de hele wereld. “We praten veel over de situatie in onze thuislanden. De verhalen die ik hoor uit Nederland, maken het niet erg aantrekkelijk terug te keren.” Veerle vertelt dat een deel van de internationale studenten wel het vliegtuig naar huis heeft gepakt. Nieuwe studenten zijn momenteel niet welkom. “Toeristen zijn geëvacueerd en de mensen die hier wonen, mogen geen grote reizen maken. We zitten eigenlijk allemaal samen in quarantaine.”

Corona is geen groot risico op Spitsbergen. Hier loeren andere gevaren. “Studenten die hier komen, leren omgaan met een geweer voor het geval ze een ijsbeer tegen komen.” Veerle weet inmiddels ook hoe ze een sneeuwscooter bestuurt en wat ze moet doen om iemand te redden uit een scheur in een gletsjer. “Het is een totaal andere wereld.”

De Radboud-student kan zich moeilijk voorstellen hoe het leven in Nederland nu is. Ze volgt wel het nieuws en houdt in de gaten of en wanneer ze mogelijk naar huis zou kunnen gaan. Vooralsnog heeft de coronacrisis voor haar enkel voordelen.

Eigenlijk zou ze vanwege haar uitwisseling een aantal vakken missen dit semester, maar omdat alle lessen en examens online worden gegeven, kan ze toch meedoen. “Hierdoor loop ik geen studievertraging op.” Studenten die nog naar het buitenland zouden gaan, moeten toestemming krijgen van de decaan om er ook studiepunten voor te krijgen. “Dit is altijd zo”, zegt woordvoerder Martijn Gerritsen. “We kijken bijvoorbeeld altijd al naar het reisadvies van de overheid voor we een eigen advies geven. Op dit moment adviseren we negatief en zou een student geen studiepunten krijgen als hij of zij toch gaat.”

Radboud Buddy Box

[Het International Office heeft de Radboud Buddy Box in het leven geroepen. Nederlandse en internationale studenten en medewerkers \(dus ook PhD's\) kunnen elkaar een gevulde schoenendoos sturen, als opmaat naar \(online\) contact. Een nieuwe buddy kan voor de studenten uit het buitenland de eenzaamheid tegen gaan en hulp bieden bij de praktische kanten van de crisis.](#)

Is online onderwijs een blijvertje?

join meeting

Sinds maart geven docenten online colleges en nemen ze digitaal tentamens af. Noodgedwongen moest het academisch onderwijs zichzelf opnieuw uitvinden. Wat zijn de lessen voor de universiteit van de toekomst? Volgens onderwijsexperts draait het om vertrouwen en persoonlijk contact.

TEKST PAUL VAN DEN BROEK EN BEA ROS FOTOGRAFIE GETTY BEELDBEWERKING GLOEDCOMMUNICATIE

Lieve kinderen, wij missen jullie', staat er met grote krijtletters op de muur van een Nijmeegse basisschool. De leerkrachten konden hun leerlingen half mei weer begroeten, op de universiteit ligt het campusleven minstens tot september stil. En ook hier missen docenten het livecontact met hun studenten en missen studenten de campus, elkaar en – vooruit – ook hun docenten.

Want lichtelijk behelpen is het allemaal wel. Studenten missen de structuur van de campus en moeten, vaak thuis bij hun ouders, de zelfdiscipline om te studeren uit hun tenen halen. Velen zijn gestrest en onzeker over de voortgang van hun studie. Docenten hebben niet alleen 'vierkante ogen' van al het zoomen, skypen en tentamineren, ze ontberen in hun online colleges de didactische fitness van live contact. "Bij logica is het soms fijn om iets op het bord uit te tekenen. Dat gaat nu natuurlijk niet", vertelt Huub Vromen (taalfilosofie en logica). "De vragende blikken van studenten die iets niet snappen, kan ik ook moeilijk zien op het computerscherm. De directe interactie met de studenten, en ook tussen studenten onderling, is veel moeilijker." Ook docent notarieel recht Lucienne van der Geld mist het live onderwijs. "Ik kan niet wachten op het sein groen om weer in de collegezaal te kunnen staan."

RAMPAZALIG SEMESTER

Alle docenten werken zich een slag in de rondte om het onderwijs en de tentamens zoveel mogelijk te laten doorgaan. Maar *business as usual* is het bepaald niet. Ter vervanging van de fysieke colleges waagt menig docent zich aan alternatieven. Zo grijpt Lucienne van der Geld de crisis aan om haar colleges om te zetten in podcasts. "Ik heb ze in stukjes geknipt, je kunt niet anderhalf uur gaan inspreken. Helaas kan ik nu niet aan mijn publiek zien of wat ik vertel duidelijk is overgekomen." Letterkundehoogleraar Marc van Oostendorp biedt samen met de Universiteit van Nederland voor een breed publiek 'quarantainecolleges' aan op video. Naarmate

het online onderwijs aanhoudt, ziet Van Oostendorp meer nadelen dan voordelen. Het is *worse than usual*, stelt hij in een blog op Neerlandistiek.nl. Volgens hem zou de beste oplossing zijn dat minister Van Engelshoven 'dit rampzalige semester' opgeeft en alle studenten een halfjaar extra studietijd geeft. Hij pleit voor een pas op de plaats: nadenken over waar we eigenlijk mee bezig zijn. Denken over wat de universiteit met haar onderwijs wil, is precies de taak van het in januari gestarte Radboud Teaching and Learning Centre (TLC). Het centrum, onder leiding van filosoof Jan Bransen, ondersteunt en stimuleert docenten aan de universiteit om bewust hun onderwijs te vernieuwen en onderzoeken. "De coronacrisis doorkruiste dat", zegt Frank Léoné, universitair docent artificial intelligence en aanjager bij het TLC. Want koud gestart, moest het centrum meteen vol aan de bak met praktische adviezen over online onderwijs en tentaminering. Voor bezinning was te midden van alle hectiek weinig ruimte. Maar het TLC ziet in de crisis ook een breekijzer om academisch onderwijs meer weloverwogen vorm te geven. Léoné: "Waarom geven we al een eeuwigheid hoorcolleges en waarom toetsen we? Wat is onze visie op het ontwerp van ons onderwijs?" Paulien Meijer, wetenschappelijk directeur van de Radboud Docenten Academie, vult aan: "We moeten echt de tijd nemen om te analyseren wat we van het oude willen behouden en wat van het nieuwe."

NERVOSITEIT

Een grote bron van irritatie in coronatijd is de tentaminering. Juist in dit semester regent het tentamens, in verschillende vormen, en de stress is navenant. Nicolo de Groot, onderwijsdirecteur van de bètafaculteit, heeft begrip voor de toegenomen nervositeit. "Het is voor iedereen een stressvolle periode, voor studenten én docenten." Kop van jut deze maanden is het zogeheten *online proctoring*: surveillance op afstand bij tentamens voor vooral grote groepen, met inzet van webcam en microfoon. De SP stelde er Kamervragen over, en in Nijmegen maakten de Studenten- en Ondernemingsraad zich grote zorgen over de online surveillance. Studenten komen immers voor een dilemma te staan: hoeveel privacy moeten we opgeven om studievertraging te ontlopen? Studenten hekelen het systeem omdat het niet alleen geluid en beeld controleert, maar ook elke muisklik van de student tijdens het tentamen. Want het spieken ligt op de loer. Voorzitter Hans Kunstman van de Nijmeegse Studentenraad riep het universiteitsbestuur op een goede afweging te maken tussen fraudebestrijding en privacy. "Wij zien het belang van het vermijden van studievertraging ook, maar met *proctoring* dring je diep binnen in de levenssfeer van studenten." Ook plaatste Kunstman vraagtekens bij >

Webinars:
[omgaan met de coronacrisis](#)
[In de digitale leeromgeving](#)
[Brightspace kan elke student toegang krijgen tot speciale webinars, zoals 'omgaan met de coronacrisis'.](#)
[Ook staan er tips over concentratie en thuisstuderen, en formats voor een weekplanning.](#)
[Tips voor afstands-onderwijs en online toetsing zijn te vinden op \[www.ru.nl/docenten\]\(http://www.ru.nl/docenten\).](#)

de fraudebestendigheid, een zorg die werd gevoed nadat Nijmeegse wetenschappers van de afdeling Digital security het gangbare online tentamensysteem eenvoudig wisten te omzeilen. Het college van bestuur zegde in een reactie op de commotie een onderzoek toe, met de belofte het systeem alleen breed in te zetten als de privacy is gewaarborgd.

SCHROOTHOOP

Koers op vertrouwen in plaats van op controle. Aldus het Teaching and Learning Centre in een advies aan het universiteitsbestuur over de tentaminering. Meijer en Léoné verwijzen het ingesloten wantrouwen in ons onderwijssysteem graag naar de schroot hoop. Dit geldt zowel voor het universitair als het voortgezet onderwijs. “Ik hoor van leerlingen dat ze zich nu meer dan ooit gecontroleerd voelen”, vertelt Meijer. Alle camera’s moeten aan, er is geen ontsnappen aan het oog van de leraar. “Wij leren onze studenten altijd: zoals je leerlingen benadert, zo gaan ze zich ook gedragen. Je kunt nu wel allemaal regelingen bedenken om spieken tegen te gaan, maar leerlingen of studenten worden dan alleen maar creatiever om het toch te doen.” Ook Jan Bransen hekelt de surveillance. “Waarom doen we dat eigenlijk? Waarom staan docenten en studenten als kat en muis tegenover elkaar, terwijl we bij allerlei andere onderwijsactiviteiten juist samenwerken aan hetzelfde doel?” Keer het om, is het advies van het TLC. “Studenten tijdens tentamens de duimschroeven aandraaien om er zeker van te zijn dat ze niet frauderen, draagt niet bij aan een veilige leeromgeving en dus aan leren”, stelt Léoné. Hij en zijn collega’s kijken in hun advies al verder vooruit: we moeten beter nadenken over de vraag waarom we eigenlijk toetsen. “Alle vakliteratuur gaat juist over het belang van formatief toetsen: toetsen als leermoment voor de student in plaats van als beoordeling, over *improve rather than prove*.”

CAMERA'S STUK

Nu al het onderwijs online gebeurt, wordt des te duidelijker wat er voor verbetering vatbaar is. “Anderhalf uur naar een scherm kijken met een pratend hoofd of alleen slides is echt supersaai”, zegt Léoné. Net als veel andere docenten kiest hij er daarom voor om zijn hoorcolleges op te knippen in kortere video’s. Na corona zouden opzet en plek van hoorcolleges heroverwogen mogen worden. “Ze worden vaak slecht bezocht en onderzoek laat zien dat ze weinig effectief zijn, ook als studenten er wel zijn. Waarom er dan toch zoveel tijd aan spenderen?” Meijer hoort van haar studenten en haar twee puberdochters vergelijkbare geluiden over het voortgezet onderwijs. “Als de lessen te saai worden, zijn er opeens heel veel microfoons en camera’s stuk.” Lessen opleuken met flashy

video’s of – na corona – met andere toeters en bellen, is niet per se de oplossing, waarschuwt Meijer. “In ons onderzoeksprogramma maken we onderscheid tussen *teaching creatively* en *teaching for creativity*: creatief onderwijzen leidt niet automatisch tot creativiteit of zelfs maar leren bij leerlingen of studenten. Als je hun wilt leren om kritisch na te denken en problemen op te lossen, moet je misschien wel eerder toe naar *minimal teaching*. Die relatie tussen hoe je onderwijst en wat en hoe leerlingen leren, moeten we opnieuw onder de loep nemen.” Van haar mag ook het traditionele lesrooster, met elk uur een ander vak, wel op de schop. “Je kunt bijvoorbeeld kiezen voor één klassikaal lesuur per vak per week en daarnaast meer tijd voor samenwerken in kleine groepjes en meer vrijheid voor leerlingen om te kiezen wanneer ze aan welk vak werken.”

PERSOONLIJK CONTACT

Veelgehoord is dat docenten nu eindelijk nut en noodzaak van ICT inzien en op dit gebied een inhaalslag maken. Dat behouden na de *lockdown* is wenselijk, maar niemand opteert voor volledig afstandsonderwijs. Behoud het handige, maar koester het offline persoonlijke contact, stelt Léoné: “Daarbij moet je bewust nadenken: waar en wanneer is voor het onderwijs sociaal contact essentieel? Mijn werkgroepen zou ik bijvoorbeeld fysiek willen houden, maar mijn hoorcolleges wil ik best inruilen voor korte online video’s. Jan Bransen ziet een les in deze periode: met hulp van kennisclips en videocolleges de “behoorlijk inefficiënte” hoorcolleges vervangen. “Dan kunnen we onze docentenuren inzetten om dieper op de stof in te gaan.” Maar behoud bij alle vernieuwing de kern van het onderwijs, benadrukt Bransen: elkaar in levende lijve zien. Lucienne van der Geld roemt de

‘MIJN HOORCOLLEGES WIL IK BEST INRUILEN VOOR KORTE ONLINE VIDEO’S’

DE PERSONEN OP DE FOTO KOMEN NIET VOOR IN HET VERHAAL.

contacten in de pauzes en rond de colleges, ook van studenten onder elkaar. “We komen er nu achter hoe belangrijk dat is.”

Persoonlijk contact bevordert het leerproces. Meijer verwijst naar een onderzoek van een van haar promovendi naar het belang van *social presence*. “Op momenten dat leerlingen het idee hebben: ‘Wauw, zo zit de wereld of dit vak dus in elkaar’, gaat het altijd om samen met elkaar en de docent actief bezig zijn met de stof.” Dat contact is niet alleen belangrijk voor de lerende, maar ook voor de leraar. Zoals Meijer een docent hoorde zeggen: ik heb nog nooit zoveel tijd gestoken in de voorbereiding van mijn lessen en er nog nooit zo weinig voldoening van gehad. “Die voldoening zit in het contact met leerlingen en hen zien leren.” Léoné herkent dat helemaal. “Er is weinig zo bevredigend als zien dat de kennis die ik probeer over te dragen, beklijft.”

Net zoals in de samenleving de zorg voor elkaar groeit, bekommeren docenten zich juist nu extra om het welbevinden van hun studenten. Ze vragen vaker hoe het met iedereen gaat en of ze het nog redden. Meijer: “Ik hoop dat die aandacht blijft. Die is oneindig veel bevorderlijker voor leren dan die continue prestatiedruk, en draagt bij aan een fijnere universiteit voor iedereen.” <

LERAAR IN OPLEIDING:

‘Alsof ik een kantoorbaan heb’

Roel van Koeverden (24) behaalde vorig jaar zijn lesbevoegdheid wiskunde en studeert nu aan de Radboud Docenten Academie voor leraar bedrijfseconomie. Door corona zag hij zijn stage op het Dominicus College in Nijmegen grondig van kleur verschieten. “Ik ontdek nu wat ik allemaal met ICT kan in het onderwijs. Dat is heel leerzaam. Maar klassenmanagement, dus orde houden en zorgen dat leerlingen aan het werk blijven, kun je amper leren op deze manier. Daarvoor moet je echt in de klas staan en gezichten kunnen lezen.” Bovendien geeft hij nu alleen nog maar les aan kleine groepjes leerlingen. “Dat is totaal anders dan een hele klas in toom houden. Het contact met leerlingen is ook anders, het is toch tweederangs communicatie.” De Docenten Academie doet haar best om

studievertraging te voorkomen, onder meer door aangepaste stageopdrachten – “we schrijven nu een reflectieverslag over hoe je goed online onderwijs geeft” – en het schrappen van de eis voor een minimum aantal stage-uren. Maar Van Koeverden maakt zich wel een beetje zorgen over hoe het daarna zal gaan. “Voor beginnende leraren is orde houden vaak het moeilijkste en juist dat kan ik nu minder oefenen.” Zijn stagedagen zit Van Koeverden thuis achter de pc teksten te typen, te videobellen met leerlingen en door mails te ploegen. “Ik heb opeens een kantoorbaan, terwijl ik zo geniet van door een klas lopen en grapjes met leerlingen maken. Het is nu zo droog allemaal.” Ook zijn studerende leven is veel minder leuk nu. “Ik keek altijd uit naar het contact met medestudenten. Dat is er niet meer bij, je zit alleen achter je laptop, de lol is er gewoon af. Ik studeer nu bijna zes jaar en straks gaat mijn studietijd als een nachtkars uit.”

CORONA-LESSEN

DE HUIDIGE CORONACRISIS IS UNIEK IN DE GESCHIEDENIS. NIJMEEGSE WETENSCHAPPERS VERTELLEN WAT DEZE TIJD HUN LEERT.

TINEKE STRIK, HOOGLEERAAR BURGERSCHAP EN MIGRATIERECHT EN EUROPARLEMENTARIËR (GROENLINKS) **‘DE REFLEX VAN EIGEN BURGERS EERST’**

“De huidige crisis heeft voor migratie vergaande gevolgen, die op gespannen voet staan met Europese regelgeving. Veel landen in Europa hebben hun grenzen gesloten voor andere EU-burgers. Daarmee discrimineren ze in feite op basis van nationaliteit, en dat is verboden volgens de Europese regels. Landen mogen alleen besluiten tot grenscontroles om zwaarwegende redenen, zoals bedreiging van de openbare orde. Dat argument wordt nu wel heel makkelijk uit de kast getrokken. De reflex is toch vooral: eigen burgers eerst. Vluchtelingen merken de effecten nog veel sterker. Veel Europese lidstaten schorten de mogelijkheid op om een asielverzoek in te dienen. Bovendien gebruiken ze de corona-uitbraak als excuus om vluchtelingen die gered zijn in de Middellandse Zee niet over te hoeven nemen van landen als Italië en Malta. Ook de kampen op de Griekse eilanden blijven overvol. Als unie overtreden we hierdoor niet alleen alle fatsoensnormen waar we voor zeggen te staan, maar tornen we ook aan de grondrechten van asielzoekers. Deze crisis laat nogmaals zien dat vrijwillige solidariteit niet altijd werkt in Europa als het om migratie gaat. De Europese Commissie werkt nu een voorstel uit om landen te stimuleren tot solidariteit. Ik hoop vooral dat het voorstel zoveel prikkels bevat dat het landen als Hongarije en Polen, maar ook Nederland, aanzet om vluchtelingen over te nemen van de landen aan de Europese buitengrenzen. Dat is goed, want uiteindelijk hebben we elkaar allemaal nodig in Europa.”

TEKST STAN VAN PELT

Voer voor journalisten

Twee Nijmeegse onderzoekers waren de afgelopen maanden veelvuldig in het nieuws: hoogleraar Infectiepreventie Andreas Voss en hoogleraar Besturen van Veiligheid Ira Helsloot. Waar de een vooral applaus oogstte, kon de tweede ook rekenen op weerstand.

TEKST ANOUK BROERSMA

ANDREAS VOSS

ANDREAS VOSS 'Het gaat momenteel niet om sensatie'

Hoogleraar Infectiepreventie Andreas Voss mocht meermaals als coronadeskundige aanschuiven bij Nieuwsuur. Ook in talloze andere media (o.a. NRC, de Volkskrant, Omroep Gelderland, Radio 1, BNR, De Groene Amsterdammer) reageerde hij op de laatste ontwikkelingen.

Het is deels toeval dat de media hem zo goed wisten te vinden, zegt Voss. "Meestal zijn uitbraken van infectieziekten tijdelijk nieuws, dan vragen journalisten hetzelfde groepje wetenschappers. Nu media continu

over corona schrijven, zoeken ze nieuwe namen." Op 11 maart, toen Rutte net had afgekondigd dat handen schudden niet meer mocht, kreeg Voss zodoende een telefoontje. "Ik was met drie dingen tegelijk bezig en had amper door wie ik aan de lijn had. Dus ik vertelde vrijuit dat ik verwachtte dat er meer coronamaatregelen zouden volgen. Later bleek het een ANP-journalist te zijn geweest en stond dat bericht in alle kranten." Had Voss dat geweten, dan had hij misschien zijn woorden meer gewogen, maar hij stond er wel achter. Diezelfde avond mocht hij zijn verhaal herhalen in *Nieuwsuur*, dat neerkwam op: geen handen schudden is een goede maatregel, maar niet genoeg. Het was een symboolmaatregel, waarschijnlijk een voorbode van meer. "Toevallig had ik gelijk, een dag later kwamen er al strengere maatregelen." Sindsdien stroomt Voss' mailbox sneller vol dan hij hem kan legen. "NRC had een groot artikel over de discussie rondom mondkapjes. Pas na publicatie ontdekte ik dat ze mij daarvoor hadden gevraagd, ik had de uitnodiging om mee te werken aan dat verhaal gemist." Met de meeste journalisten vindt Voss het prettig samenwerken. "Ze laten het me de tekst teruglezen, iets waar ik altijd om vraag, en ze willen echt goede stukken maken. Een pluspunt van de journalistiek dezer dagen is dat media echt een fair beeld willen geven, het gaat momenteel niet om sensatie en vragen als: wie doet iets fout?" Wel ging het een keer flink mis met de titel die een eindredacteur koos. "Ik vertelde in *Nieuwsuur* over een studie waarin we

'DIE 10 PROCENT **NEGATIEVE REACTIES** DEDEN ME MEER DAN VERWACHT'

hadden gevonden dat een kwart van de verpleeghuismedewerkers met klachten Covid-geïnfecteerd was." De NOS kopte vervolgens: 'Eén op de vier medewerkers verpleeghuizen Nijmegen besmet', zonder 'met klachten'. Voss: "Binnen twee minuten kregen de besturen van de verpleeghuizen bezorgde telefoontjes. Meteen daarna belden die bestuurders mij: hoe kon je dat nou zeggen? Feitelijk was alles wat ik zei correct, maar die verkeerde titel blijft toch een beetje aan je plakken. Als geïnterviewde heb je daar geen invloed op. Je moet dan hopen dat lezers niet slechts op de titel afgaan, en dat het geen blijvende invloed heeft op onderlinge relaties."

IRA HELSLOOT

'De media zaten niet op mijn boodschap te wachten'

De kosten van de coronamaatregelen wegen niet op tegen de baten, betoogde hoogleraar Besturen van Veiligheid Ira Helsloot eind maart in de Volkskrant en bij Op1.

Stilgevallen geplande zorg en werkloosheid tijdens de lockdown gaan bijvoorbeeld óók levensjaren kosten. Er ontplofte een media-bom rondom Helsloot, die voor velen de boeman was.

IRA HELSLOOT

FOTO: CRISLAB

"Het was mijn keuze om de media op te zoeken, ik vond dat we een te eenzijdig perspectief op de situatie hadden." Toch ging Helsloot met enig lood in de schoenen naar Op1, hij wist dat hij geen populair verhaal kwam vertellen. "Ik was vooral voorbereid op reacties achteraf, de vijandige bejegening in het programma had ik niet verwacht." De presentatoren ondervroegen hem kritisch en de viroloog tegenover hem trok fel van leer. "Zij ontkende ter plekke wat ik zei over het stilvallen van de geplande zorg, het is moeilijk je dan te verweren." Ook in andere media verschenen daarna vernietigende reacties. Terugblikkend snapt Helsloot wel hoe dat komt. "Bij incidenten is de eerste reflex van de media altijd om te focussen op de slachtoffers en wat er misgaat. Als de minister vervolgens nieuw beleid aankondigt om het incident te voorkomen, volgt de tweede fase. Dan willen journalis-

ten een kritische blik op die plannen en benaderen ze mij om te zeggen: dit is ook niet goed, want te duur of onuitvoerbaar. Ik ken dat mechanisme en weet mijn plaats daarin. Maar met corona zaten we nog steeds in fase één, met de focus op de coronapatiënten. Ik ging tegen die heersende visie in. De media zaten niet op mijn boodschap te wachten, het was moreel suspect." Een krantenjournalist die hem interviewde, hoorde van collega's: hoe kun je die Helsloot een platform geven? Ook verschillende collega's namen hem zijn media-optredens kwalijk, al kreeg hij verrassend veel steun. "Zo'n negentig procent van mijn persoonlijke berichten was positief." Sommige collega's zeiden: goed dat je dit verhaal vertelt, ikzelf durf het niet. Dat had hij graag anders zien, zodat duidelijk was dat meer dan een handjevol wetenschappers zo denkt. "En die 10 procent negatieve reacties deden me meer dan verwacht. Het is vechten tegen het moreel oordeel, tot doodsb bedreigingen aan toe." Er is momenteel weinig lol aan om in de media te komen, geeft Helsloot toe. "Ik doe het omdat ik vind dat het moet. Als wetenschapper moet je kennis niet alleen verzamelen, maar ook uitdragen. Beleidsmakers moeten een goede afweging kunnen maken, met alle kennis op tafel." Vroeg of laat was zijn kostenbatenboodschap sowieso naar buiten gekomen, denkt hij. "Iemand moet het een keer gezegd hebben, blijkbaar was ik in Nederland de eerste die zich opofferde. Een volgende keer hoop ik dat een ander het doet, zodat ik toch even kan afwachten." <

Het leven van **Mike Jetten** stónd al op z'n kop: zijn vrouw Mieke kreeg vorig jaar een hersenbloeding en kort daarna ontving hij een felbegeerde onderzoeksbeurs van 7,7 miljoen euro. Corona maakt het leven van de hoogleraar Microbiologie nog gekker (en zwaarder). Vanwege besmettingsgevaar mag hij zijn echtgenote niet meer opzoeken in het verpleeghuis. "Ze begrijpt er niks van."

TEKST ANNEMARIE HAVERKAMP FOTOGRAFIE ERIK VAN 'T HULLENAAR

Een jaar van uitersten

Mike Jetten (58) had al gewaarschuwd: straks zou het verpleeghuis bellen en dan moest hij even opnemen.

Zijn vrolijke ringtoon klinkt als we net twintig minuten langs de Waal struinen. Door het water glijdt een vrachtschip met de naam Isis. De vrouw van Jetten heet Mieke. Discreet loopt de hoogleraar Microbiologie een eindje weg, buigt het hoofd en praat op zachte toon tegen zijn telefoon. In de uiterwaarden klinkt het gekwetter van vogels. “Jongejongejonge”, zegt hij als hij even later (op anderhalve meter afstand) hoofdschuddend naast me komt lopen. “Dachten we dat corona was uitgeraasd op de afdeling, zijn er weer drie nieuwe besmettingen bij gekomen.” Van de achttien patiënten in de verpleeghuisvleugel hebben er nu elf corona (gehad), vertelde een verpleegkundige hem zojuist. Zes zijn overleden. Zijn vrouw is nog ‘schoon’, maar de vraag is of dat zo blijft. Jetten heeft goede hoop, omdat Mieke in een rolstoel zit en niet zelf naar andere bewoners kan lopen. Ze pakt niets of niemand vast. Daarbij wordt ze momenteel geïsoleerd verzorgd op haar kamer.

Wanneer heeft u haar voor het laatst gezien? “Dinsdag [het is vandaag donderdag 16 april, red.]. Tot 17 maart kwam ik elke dag en hielp ik haar bij het middageten. Daarna werd geen visite meer toegestaan. Maar twee keer per week kom ik de was halen. Toevallig zat ze laatst buiten en kon ik op afstand met haar praten. Beeldbellen is te ingewikkeld, Mieke weet dan niet wat er van haar wordt verwacht. Ik vroeg de verpleging of we het opnieuw zo konden doen als ik weer kwam voor de was, en dat mocht. Ze hadden op drie meter afstand zelfs een tuinstoel voor mij uitgekapt. Ik zet mijn luide collegestem op en zo kunnen we toch met elkaar praten.”

Wat begrijpt Mieke van de situatie? “Niks. Ik leg uit waarom we dit doen, dat ik haar het liefst een dikke knuffel zou geven, maar dat dat even niet mag. Ze accepteert het.”

De afspraak voor een interview met Mike Jetten stond al sinds februari in de agenda. Graag wilde ik met hem in gesprek over zijn jaar van uitersten: hoe hij een Europese megabeurs van 7,7 miljoen euro binnenhaalde, terwijl hij net een paar maanden eerder zijn vrouw naar een verpleeghuis had gebracht. Mieke kreeg op 4 maart 2019 een hersenbloeding en is sindsdien haar levensverhaal kwijt. Ze moet 24/7 verzorgd worden. Dat iets als een

coronacrisis de uitersten van Mike Jetten nog zou kunnen overtreffen, hadden we in februari niet kunnen bedenken.

Eerst dus maar over corona, het virus dat juist in verpleeghuizen een ware sluipmoordenaar blijkt. Ligt Jetten er wakker van? Soms wel en soms niet, is zijn eerlijke antwoord. Mieke is met haar 56 jaar een jonkie vergeleken bij de andere bewoners, die meest tachtig-plus zijn. Stel dat ze het krijgt, dan hoeft het niet meteen fataal te zijn. Aan de andere kant: haar gezondheid is uiterst broos, juist daarom woont ze in een verpleeghuis.

Heeft u overwogen haar daar weg te halen? “Jawel, maar die afweging heb ik het afgelopen jaar al heel vaak gemaakt. Het liefst zou ik haar zelf verzorgen, maar dat is niet het beste voor háár. Ik moet ook werken, voor mijn drie kinderen zorgen [twee zijn er al uit huis, red.] en zelf gezond blijven. In het verpleeghuis heeft ze toegang tot allerlei therapieën en dagactiviteiten. We zien nu hoe belangrijk die zijn, want ze zijn al weken gestopt en ze krijgt weer pijn aan haar been. Mieke zit veel buiten en luistert naar muziek. In het verpleeghuis is ze tevreden. Ik zie mijzelf als een soort toezichthouder: ik probeer de beste zorg voor haar te regelen en spring bij met wandelen en eten geven.”

Stel dat Mieke wel besmet wordt met het virus, verwijt u het verpleeghuis dan iets? In de media lezen we dat veel huizen ruimschoots te laat waren met hun maatregelen. Mike Jetten denkt even na. Laat zijn wandelschoenen in een regelmatig ritme neerkomen tussen de bloeiende paardenbloemen in het gras. “Achteraf is het mooi wonen”, zegt hij dan. “Toen die eerste besmetting bij een patiënt in Loon op Zand geconstateerd werd, hadden we direct de verpleeg- en verzorghuizen onder een strikter regime moeten stellen. Als iedereen zijn handen wast en er komt slechts één bezoeker per dag, is de kans op besmetting toch echt een stuk kleiner. Overigens nam ons verpleeghuis al vroeg maatregelen: er hing een fles ontsmettingsmiddel in de hal. Ik heb regelmatig woorden gehad met bezoekers. Dan ontsmette ik netjes mijn handen, terwijl anderen gewoon doorliepen. Beste mevrouw en meneer, zei ik dan, u doet het niet voor uzelf maar voor de bewoners. Werd ik vaak heel boos aangekeken.

Ik was altijd al voorzichtig als ik bij Mieke op bezoek ging. Dat is deels beroepsdeformatie. Ik heb weinig expertise over virussen, maar weet als microbioloog wel hoe je netjes en steriel moet werken. In het Huygensgebouw raak

Geboren Roermond, 1962
Studie Moleculaire wetenschappen aan de Universiteit van Wageningen, in 1991 promotie (cum laude) aan diezelfde universiteit. **Loopbaan** Verrichtte tot 1994 onderzoek aan het Massachusetts Institute of Technology | Van 1994 tot 2000 verbonden aan de Technische Universiteit Delft | In 2000 benoemd tot hoogleraar Ecologische microbiologie aan de Radboud Universiteit | Van 2004 tot 2010 directeur van het door hemzelf opgerichte Institute for Water and Wetland Research. **Erelijst** 2008: ERC Advanced Grant (€ 2,5 miljoen) | 2012: Spinozapremie (€ 2,5 miljoen) | 2013: Zwaartekrachtsubsidie (bijna € 23 miljoen, samen met Soehngen Institute of Anaerobic Microbiology) | 2013: Zwaartekrachtsubsidie (bijna € 28 miljoen) | 2013: Tweede ERC Advanced Grant (€ 2,5 miljoen) | 2017: Door nationaal promovendinetwerk gekozen tot Supervisor of the Year. | 2019: ERC Synergy Grant (€ 7,7 miljoen) voor onderzoek naar anaerobe processen in de zeebodem, samen met Universiteit Utrecht.

ik ook geen trapeuning aan. Aan beschermende kleding was zo te zien geen gebrek op Miek's afdeling. Ik ben niet op zoek naar een schuldige, wat helpt vingerwijzen?" De impact van de coronacrisis op het leven van Mike Jetten is enorm. Niet alleen zijn de dagelijkse bezoeken aan zijn vrouw geschrapt, hij zit nu fulltime thuis, samen met zijn nog thuiswonende zoon. Op het werk heeft hij weinig te zoeken, alle experimenten zijn gestopt. In oktober 2019 sleepte hij samen met zijn Utrechtse collega Caroline Slomp een felbegeerde ERC Synergy Grant binnen: 7,7 miljoen euro voor onderzoek naar het afbreken van methaan en ammonium door micro-organismen in de zeebodem. Volgens planning zou het team nu beginnen met de werving van veertien promovendi en postdocs. Dat loopt vertraging op. Want, zegt Jetten, je kunt best via Skype verkennende gesprekken voeren, maar je wilt de mensen toch in het echt ontmoeten voor je ze inhuurt. Het onderzoek ligt eveneens stil. Oorzaak: de schepen kunnen niet uitvaren. "We nemen onder meer monsters in het Grevelingenmeer. Dan huren we een boot met zo'n twaalf mensen aan boord om te varen en de meetapparatuur te bedienen. Die kunnen geen anderhalve meter afstand bewaren." Maar aangezien het onderzoeksproject zes jaar loopt, maakt Jetten zich nu nog weinig zorgen om de vertraging. Vervelender was zijn vijftigste promotie in maart, die minder feestelijk werd dan hij had gehoopt. Vanwege corona kon de jubileumpromotie van Martine Kox niet in de Aula plaatsvinden. Jetten nam thuis in toga plaats achter zijn laptop en stapte daarna op zijn fiets om haar de bul alsnog persoonlijk – met handschoentjes aan – te overhandigen. "Ach, voor haar was het natuurlijk een nog grotere teleurstelling. Het was dan mijn vijftigste promotie, het was haar eerste en enige. Gelukkig deed ze het hartstikke goed."

Mist u Mieke als klankbord? U kunt dit soort dingen niet meer met haar delen. Of gewoon 's avonds vertellen hoe uw dag was. "Zij had daar altijd meer behoefte aan dan ik. Haar dag herkauwen, noemde ik dat. Maar nu kan ook ik niets meer van me af praten. Als er oprispingen waren op het werk, vond ik het altijd prettig >

'ZOALS WIJ MIJN VROUW KENDEN, HAD ZE ZO NIET WILLEN LEVEN'

CORONA- LESSEN

DE HUIDIGE CORONACRISIS IS
UNIEK IN DE GESCHIEDENIS. NIJMEEGSE
WETENSCHAPPERS VERTELLEN WAT
DEZE TIJD HUN LEERT.

BORIS VAN MEURS, FILOSOOF 'BEGRIIP VRIJHEID OPNIEUW UITVINDEN'

"In de traditionele filosofie worden natuur en cultuur vaak van elkaar gescheiden. Cultuur is het menselijke – door ons zelfbewustzijn onderscheiden wij ons bijvoorbeeld van dieren. Maar de coronacrisis laat zien hoezeer de mens onderdeel is van het aardse systeem, van de natuur dus, waarin een niet-menselijk virus gebruikmaakt van menselijke infrastructuur. Met behulp van het vliegverkeer kon het meeliften van China naar Italië. Het is ironisch dat juist die netwerken ons kwetsbaar maken. Hoe meer wij dachten de natuur onder controle te hebben, hoe sneller het virus om zich heen kon grijpen. Hier zie je raakvlakken met klimaatverandering: we vliegen de wereld rond, maar lopen tegen de grenzen van de aarde aan. Onze netwerken werken niet alleen vóór, maar ook tegen ons.

De vraag is hoe we de lessen uit het coronatijdperk kunnen meenemen. Het is spannend om te zien dat de autoritaire aanpak van China goed lijkt te werken, hoe grootschalige problemen zoals een pandemie of klimaatverandering een sterke staat lijken te vereisen. Kunnen we deze gevaren ook op een democratische wijze aanpakken? Het komt erop neer dat we onze vrijheid opnieuw moeten uitvinden. Wij associëren die met consumeren, reizen en doen wat we willen. Andere aspecten blijven onderbelicht, zoals de verbinding tussen mensen, vrij zijn in het vormen van lokale gemeenschappen of een duurzame economie. Corona kan helpen een nieuw vrijheidsbegrip te formuleren, waarin gezondheid, democratie en duurzaamheid hand in hand gaan."

TEKST MATHIJS NOIJ

'DEZE CRISIS BENADRUKT DAT DE MENS EEN HEEL NIETIG WEZEN IS OP DEZE MICROBIËLE PLANEET'

thuis te vragen: zie ik het nu verkeerd? Het meest uitdagend aan deze hele situatie vind ik het één-ouder-zijn. Je kiest ervoor samen een gezin te beginnen, en niet in je eentje. Als je een partner hebt, kun je een stukje gaan wandelen als je het even helemaal hebt gehad. Dat lucht dan op."

Zou u in vroeger tijden een fles champagne met uw echtgenote open hebben getrokken om die ERC-beurs te vieren? "Nee, dat hadden we niet per se thuis gevierd. Ik denk dat we met mijn mede-aanvrager Caroline en haar man ergens lekker waren gaan eten. De prijs is langs Mieke heengegaan. Gelukkig had ik mijn partner in crime Caroline, die ik kon opbellen toen ik hoorde dat we de beurs gekregen hadden."

LEVEND VERLIES

We zijn neergestreken op een van de zonovergoten Waalstrandjes voor een korte pauze met water en koekjes. Op de punt van de krib staat een aalscholver zijn vleugels te drogen. De vader van Jetten was een vogelaar. Kon aan de geluiden alle vogels herkennen. Als kind ging de kleine Mike vaak mee wandelen. Voor de natuur is het een zegen dat de mens zijn activiteiten noodgedwongen even heeft gestaakt, vindt de microbioloog. "De fabrieken liggen stil, we rijden minder auto en komen weinig buiten. Daardoor verbetert de kwaliteit van de lucht en het water." Hij hoopt dat het een stimulans is om de samenleving sneller te verduurzamen – iets waar Jetten in zijn wetenschappelijk werk ook mee bezig is. "De ingezette afbouw van intensieve veehouderij is goed voor onze stikstofproblematiek en

draagt er hopelijk aan bij dat er niet snel weer een virus overspringt. Deze crisis benadrukt dat de mens een heel nietig en tijdelijk wezen op onze microbiële planeet is.” Ook met Mieke ging de hoogleraar graag wandelen. De vraag is wat zij daar nog van weet. Welke herinneringen heeft ze aan haar leven van vóór 4 maart 2019? Zowel haar korte- als langetermijngeheugen is aangetast, vertelt Jetten. Al denkt hij niet dat haar langetermijngeheugen helemaal weg is. “Ik heb meer het idee dat we er niet bij kunnen.” Soms is ze opeens helder of geeft ze toch blijk van kennis uit het verleden. Zo moest Jetten haar laatst de groeten doen van een van zijn collega’s. Hij vroeg of ze die nog kende. Zei ze: “Jullie doen iets met bacteriën en begeleiden kleine kinderen.” Jetten schiet in de lach. “De spijker op z’n kop, Mieke!”

Meestal herkent ze haar echtgenoot, maar ze weet niet altijd meteen zijn naam. Daar helpt hij haar dan bij. “Mieke Burggraaff heeft drie kinderen en is getrouwd met...?”

Telkens opnieuw vertelt hij zijn vrouw hun levensverhaal. Dat ze elkaar ontmoetten op de universiteit in Wageningen, samen een paar jaar in Boston en Delft woonden, ouders werden van twee jongens en een meisje, ruim 37 jaar een liefdevolle en harmonieuze relatie hadden.

Is Mieke nog uw vrouw? “Daar heb ik met familie en vrienden wel over gefilosofeerd. Haar lichaam ziet er nog hetzelfde uit. Ze kan ook nog steeds heel uitbundig lachen en ad rem reageren. Dat heeft ermee te maken dat ze de bloeding kreeg in de linkerhersen helft, waar onze negatieve gevoelens en dempingen zitten. Ze is

daardoor ongeremd, lacht ook om dingen waar je niet om hoort te lachen – dat neem ik haar niet kwalijk. Maar de intelligente vrouw, het maatje met wie je kunt sparren en reflecteren, nee, dat is Mieke niet meer.”

Zou zij dit leven gewild hebben? “Ik denk te weten van niet. Door omstandigheden hebben Mieke en ik hier een halfjaar voor haar hersenbloeding veel over gesproken. Ze zei toen heel duidelijk dat zij, mocht haar iets ernstigs overkomen, niet hulpeloos in een verpleeghuis wilde eindigen. Heel goed, zei ik, ik ook niet. Maar zo simpel is dat nog niet. We zitten nu in deze situatie, Mieke is van het ene op het andere moment wilsonbekwaam geworden.”

Heeft ze een goede kwaliteit van leven? Jetten zwijgt weer even. Denkt na. “Moeilijke vraag. Zoals wij haar kenden, zou ze zo niet hebben willen leven. Zich totaal onbewust van de situatie, afhankelijk van verzorgers. Maar ze is nu niet ongelukkig, ze vindt dat ze goed verzorgd wordt. Ze lijdt niet. Ik denk dat ik meer lijd dan zij. Ik ervaar nu een levend verlies en blijvend verdriet, een semipermanente rouwsituatie met een onzeker einde.”

Is er een beslismoment geweest? Had u nee kunnen zeggen tegen behandelingen? “Als ik 112 niet had gebeld, was ze overleden. Maar natuúrlijk bel je de ambulance, je weet niet of het iets ernstigs is. Mieke kreeg thuis hoofdpijn en was misselijk. Op een gegeven moment was ze niet meer aanspreekbaar. De ambulance was er voor mijn gevoel binnen een minuut. Ze zeiden meteen dat ze aan iets neurologisch dachten. Ik moest eerst mijn zoon onderbrengen bij een buurvrouw, toen ben ik op de fiets achter de ambulance aan gereden. Mieke werd direct geopereerd, ze kreeg drains om het vocht in haar hersenen af te voeren.

Die eerste week werden we door de dienstdoende intensivist voorbereid op afscheid nemen, het zag er volgens hem heel ernstig uit. Later kwam er een andere arts en Mieke bewoog haar pink. Die dokter wilde haar een kans geven. Ik geloof dat ik nog wel heb gevraagd waaróp we haar een kans gingen geven. Een klein aantal patiënten in deze toestand kan redelijk herstellen, was het antwoord. De behandeling werd ingezet. Wat had ik dan moeten doen, op de rem gaan staan? Je wilt toch het beste voor je liefste en hoopt tegen beter weten in.”

Na tien weken ging Mieke van het Radboudumc naar een verpleeghuis in Nijmegen. Op de revalidatieafdeling leerde ze opnieuw praten, bewegen, een lepel vasthouden. >

'IK HAD MIJ ONZE GOLDEN YEARS WEL ANDERS VOORGESTELD'

Na een paar maanden stopte de vooruitgang. Dat was pijnlijk, vertelt Jetten. Emotioneel ook. Het voelde als opgeven. "Ze ging naar de somatische verpleegafdeling. Dan weet je bijna zeker dat ze daar alleen in een kistje weer uit komt."

Jetten houdt zijn pas even in om een foto te maken van een kudde konikspaarden op het strand. Veel veulens, merkt hij op. Het leven gaat door.

De vraag dringt zich op hoe erg het zou zijn als Mieke zou overlijden aan corona. Hier antwoordt de hoogleraar niet meteen op. Hij kucht, laat zijn ogen over de uiterwaarden gaan. "Als ik de statistieken moet geloven, leven mensen in Miekies toestand nog een jaar of acht, negen. De meest waarschijnlijke doodsoorzaak is een infectie. Het afgelopen jaar heb ik er al rekening mee gehouden dat het zomaar kan gebeuren, bijvoorbeeld doordat ze zich verslikt en een longontsteking oploopt. Is dat erg? Ik weet het niet. Ze kan ook de uitzondering zijn die de negentig haalt."

De eerste weken dat Mieke in het ziekenhuis lag, meldde Mike Jetten zich ziek. Daarna probeerde hij op het werk weer dingen op te pakken, maar hij merkte al snel dat hij de concentratie miste. Zijn ziekteverzuim werd vastgesteld op vijftig procent. Daarbij was – en is – hij zo'n twintig uur per week kwijt aan zijn rol als mantelzorgverzorger en 'toezichthouder' op de Mieke-zorg. Het deed hem inzien dat er geen goede regelingen zijn op de universiteit. "Als een collega zwanger wordt, krijg je een vergoeding zodat je iemand anders kunt inhuren of een contract kunt verlengen, mits de flexwet dat toestaat. Maar als iemand langdurig ziek is, ontvangt de afdeling geen geld voor vervanging, het salaris moet immers twee jaar doorbetaald worden."

Nog een geluk, zegt hij, dat hij geen onderwijsverplichtingen had de afgelopen maanden. De urgente taken kon

hij nog wel overdragen aan collega's – "die overigens ook al op hun tenen lopen" – maar een college kun je niet zomaar door iemand laten overnemen. Binnen zijn eigen onderzoeksinstituut hebben de hoogleraren een solidariteitsafspraken gemaakt die dient als een soort collectieve verzekering. Valt er iemand uit, dan is er geld voor een oplossing. Jetten heeft het college van bestuur al laten weten dat hij pleit voor een universiteitsbreed systeem. "Laat de Radboud Universiteit de meest zorgzame universiteit van Nederland worden en maak een collectieve ziektepot."

Het is vanzelfsprekend dat de toestand met Mieke zijn wetenschappelijke succes van de afgelopen jaren in perspectief plaatst, zegt Jetten. Met een bescheiden lachje informeert hij of de journalist nu gaat vragen of hij die ERC Synergy Grant zou hebben ingeruild voor de gezondheid van zijn vrouw. Het antwoord laat zich raden. Maar als hij had geweten wat hem te wachten stond, had hij al eerder meer tijd voor haar vrijgemaakt. Pas zes jaar geleden gingen ze voor het eerst sinds de kinderen er waren, samen een lang weekend weg. Jetten moest voor het werk naar Finland en zei: ga mee. Ze fietsten langs de Finse kust, gingen uit eten, hadden het goed. Het voorplan was om vaker dat soort dingen te doen. "Ik had mij onze *golden years* wel anders voorgesteld."

Onlangs heeft Jetten bij zijn decaan aangekaart dat hij graag met vervroegd deeltijdpensioen gaat. Zo kan hij een betere balans zoeken tussen werk, Mieke en zichzelf. Het Synergy-project maakt hij af, en ook twee onderzoeksprojecten waarvoor hij een Zwaartekrachtsubsidie kreeg (zie kader), blijft hij aanvoeren. "Maar voor mijn functie als afdelingshoofd mogen ze graag iemand anders zoeken." Een aanvraag voor een nieuwe prestigieuze beurs zal hij niet meer doen. En terwijl hij tussen een aantal paardenkeutels door laveert, maakt hij een grapje over jaloerse vakgenoten die nu niet meer hoeven te mopperen dat 'meneer Jetten' wel genoeg prijzen heeft binnen geharkt (Jetten staat bekend als een van de 'Dagobert Ducks' van de Radboud Universiteit).

De microbioloog ziet het als zijn missie de komende jaren een nieuwe generatie wetenschappers naar de top te begeleiden. "En als het dan een zonnige dag is, zoals nu, en de corona is voorbij, kan ik gewoon tegen mijn collega's zeggen: beste mensen, ik heb het gehad voor vandaag. Het is twaalf uur, ik ga mijn vrouw ophalen en dan drinken we samen een kopje thee in de tuin." <

Studenten- leven zonder feestjes >

Gaan studenten gebukt onder sociale afstand en thuis studeren? **Een eerste onderzoek wijst erop dat het wel meevalt.** Vier studenten vertellen over hun *lockdown*-dagen: “In het begin vond ik het heerlijk om uit te waaien bij mijn ouders op Texel.”

TEKST LEONI ANDRIESEN EN JOEP DORNA FOTOGRAFIE DICK VAN AALST

De pechgeneratie. Aldus de geuzennaam van de huidige lichter student nadat de basisbeurs was afgeschaft. Dat leidde tot een overdaad aan stressklachten en een bovenmatige aanspraak op studentpsychologen en andere hulpverleners. Daar komt de coronacrisis nu bovenop. Wat betekent dit voor het welzijn van studenten? Een interdisciplinair team van de Radboud Universiteit doet hier nu onderzoek naar. In een skypegesprek op 24 april deelden drie hoogleraren van het team de eerste enquêteresultaten, gebaseerd op antwoorden van 350 studenten.

NIEUW RITME

Eerst het slechte nieuws: het onderwijs wordt er niet beter op. 60 procent van de studenten vindt het onderwijs minder goed sinds de universiteit gesloten is. “Studenten en docenten zijn aan alle kanten gehandicapt”, zegt José Sanders, hoogleraar Narratieve communicatie. “De campus dient niet langer als ontmoetingsplaats. Studenten geven aan minder samen te werken dan normaal en hebben moeite om met elkaar in contact te blijven. Ze voelen zich minder verbonden met elkaar en de universitaire gemeenschap.”

Studenten moeten een nieuw ritme vinden, balancerend tussen zelfstudie, thuis-

Extra online inzet
[Studentenpsychologen bieden extra consulten aan en beantwoorden korte vragen via e-mail.](#)
[Ook is er een uitgebreid online aanbod. Zo zijn er e-health trainingen, bijvoorbeeld rond eenzaamheid, mindfulness en coronastress en kunnen studenten deelnemen aan een pilot met chatbot Tess. Deze is 24/7 bereikbaar en biedt extra begeleiding bij psychische problemen, of als je niet lekker in je vel zit.](#)

tentamens, digitale colleges en groepsopdrachten. Uit het onderzoek blijkt dat mannelijke studenten meer moeite hebben om hun dagritme vast te houden, terwijl vrouwelijke studenten het moeilijker vinden gemotiveerd en geconcentreerd te blijven. Hoogleraar Psychologie Giel Hutschemaekers moet gissen naar een verklaring. “Misschien stellen vrouwelijke studenten hogere eisen aan zichzelf.”

VEERKRACHT

Studeren is voor veel studenten belangrijk. Tegelijkertijd draait het studentenleven om meer dan studiepunten alleen. “Studenten leven in een soort moratoriumfase, met een uitstel van maatschappelijke verplichtingen”, zegt hoogleraar Religiewetenschap Hans Schilderman. Het studentenleven is volgens hem een verkenning van grensgebieden: tussen jeugd en volwassenheid, afhankelijkheid en zelfstandigheid, en tussen verschillende leefwerelden – het ouderlijk huis, de universiteit, het leven met leeftijdsgenoten. “Ze moeten telkens weer schakelen tussen de verschillende vereisten waaraan ze in elk van die werelden moeten voldoen.” De onderzoekers willen nagaan in hoeverre de coronamaatregelen het studentenwelzijn beïnvloeden. Dreigt er een isolement, nu vrienden, familieleden, collega’s of studiegenoten buiten beeld raken? Verschrompde contacten door de gesloten cafés, opgeschorte dates en ouders in quarantaine? Vormt zich een coronageneratie met bovengemiddeld veel misère en eenzaamheid? Wie vooral somberte ziet in de coronatijd, zal verrast zijn door de eerste onderzoeksresultaten. Schilderman: “De cijfers geven geen aanleiding voor een pessimistisch beeld.” Voor het onderzoek hebben, naast studenten, ook Radboud-medewerkers een uitgebreide vragenlijst ingevuld. Wat blijkt? Studenten ervaren meer dan medewerkers alledaagse pijn en verveling, maar blijven positief over hun leven. Hutschemaekers: “Het gaat verrassend goed met studenten. Op fundamenteel niveau is de kwaliteit van leven niet in het geding.” De hoogleraar

Q&A via

social media

[Op het Instagram-account @Radboud_Uni kunnen studenten elke ochtend vragen stellen – antwoorden volgen 's middags. Ook wordt wekelijks een video gedeeld van een studentenpsycholoog, met bijvoorbeeld tips tegen eenzaamheid en over het omgaan met studiedruk.](#)

werkt ook als psycholoog in een ggz-instelling. “Als ik daar studenten spreek, valt het me op hoeveel veerkracht ze hebben. Petje af.”

NOODLOKET

Een gunstig beeld van het studentenwelzijn betekent niet dat de universiteit op haar lauweren kan rusten, merken de onderzoekers op. “Uit de resultaten komt naar voren dat sommige studenten wel degelijk een zorgvraag hebben”, zegt Schilderman. De onderzoekers vragen zich bovendien af of de resultaten zullen veranderen in een anderhalvemeter-samenleving. Het onderzoek betreft enkel de allereerste fase na sluiting van de campus. “Het beeld kan veranderen als studenten bijvoorbeeld studievertraging oplopen”, zegt Sanders. Om ook op langere termijn een goed beeld te krijgen van de gevolgen van Covid-19, worden de deelnemers langdurig gevolgd, onder meer met diepte-interviews. Het gunstige beeld van het studentenwelzijn blijkt ook uit de relatieve rust bij de medewerkers die deze periode de studenten bijstaan. Alex Roomer, hoofd Student Support, wijst erop dat de speciale online hulpmiddelen zoals e-health deze maanden weliswaar goed worden benut, maar dat de drukte bij het team studentenpsychologen alleszins meevalt. “Het is zelfs rustiger dan normaal. Uit ons landelijk overleg komt eenzelfde beeld naar voren: bij de coronaloketten loopt het allerm minst storm.” Met nog wat slagen om de arm ziet Roomer in de crisis ook positieve kanten. “Misschien hebben studenten uiteindelijk eens de rust om alles op een rijtje te zetten. Mogelijk ervaren ze juist minder stress omdat ze nu niet het gevoel hebben dat ze van alles móeten. Dat zou goed nieuws zijn.” Roomer beseft dat de rust bij de noodtelefoon ook een andere reden kan hebben: “Studenten wenden zich bij voorkeur tot hun studieadviseurs, en bij ons ontbreekt het totale beeld van de drukte die zij ervaren.” En mogelijk dat studenten denken dat contact opnemen geen enkele zin heeft, omdat de medewerkers overbelast zouden zijn. Dus niet. Roomer: “Schroom niet contact met ons op te nemen als je ergens mee zit.” <

Terug naar Texel

MARIJN KUIPERS: Kan ik nog op bezoek bij mijn ouders? Net als veel andere studenten stelde **Marijn Kuipers** (23) zich deze vraag nadat Nederland op slot ging. Ondanks haar angst haar ouders aan te steken, besloot ze te gaan. “Ik zou daar zoveel mogelijk binnen blijven.” De veerboot naar Texel zou mogelijk stoppen met varen, dus nam Marijn een volle koffer mee om het er maanden te kunnen uithouden. In eerste instantie genoot ze bij haar ouders en broer. “Het was enorm fijn mijn familie weer te zien. Ik vond het heerlijk om daar uit te waaien.” De komst van toeristen leverde verhitte discussies op. “Texel leeft van het toerisme, maar tegelijkertijd ontstond er een sentiment dat buitenstaanders niet meer welkom zijn. Hoewel iedereen die ik sprak, snapte

waarom ik was gekomen, trok ik me dit aan. Ik voelde me even geen onderdeel meer van het eiland.” Toch was dit niet de reden waarom Marijn besloot terug te keren naar Nijmegen. “Ik had op Texel niet het idee dat mijn studie doorliep, het voelde als vakantie.” Daarnaast bleven de zorgen om haar ouders. “Ik dacht dat ze veiliger zouden zijn als ik in Nijmegen was. Irrationeel, ik weet het.” Dus keerde Marijn met haar zware koffer weer terug naar haar studentenwoning in Nijmegen-Oost. Hoewel ze Texel mist, is ze voorlopig van plan in Nijmegen te blijven, ook om de familie te behoeden voor besmettingsgevaar. “We blijven videobellen, al is het jammer dat we mijn komende verjaardag niet samen kunnen vieren.”

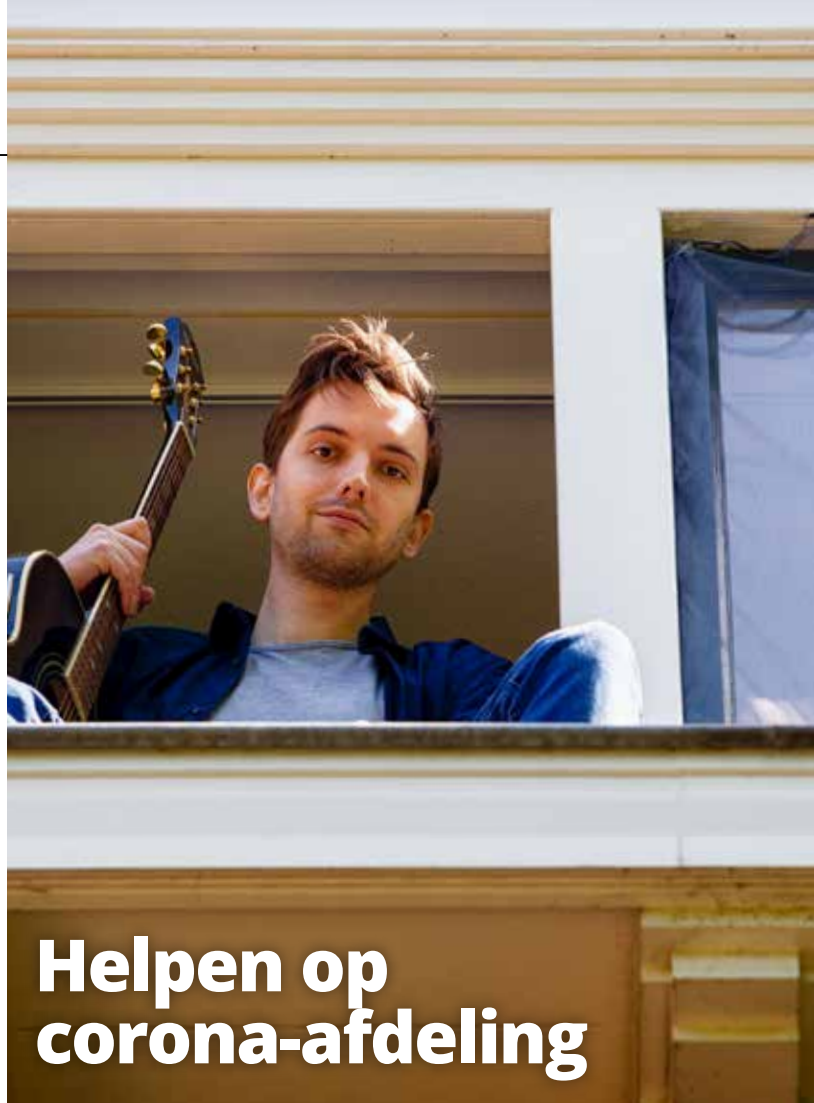

BOM-men op het balkon

HIEKE ZOON: Na zes jaar op kamers in Nijmegen, vertrok Hieke Zoon (24) aan het eind van haar master Environment and Society (tijdelijk) naar haar ouders in Culemborg. "Ik zag een lockdown in mijn studentenhuus niet zitten, bij mijn ouders is meer bewegingsruimte en zijn er meer mensen om me heen." Nu geeft ze als ervaringsdeskundige elke dag op het balkon BOM-lessen aan de buurt.

Ja, het is gezellig thuis met haar ouders, broertje en zusje en twee cavia's. Maar daarvoor laat ze in Nijmegen wel wat achter. Als secretaris van de Universitaire Studentenraad, politiek commissaris van de International Student Organisations Nijmegen en als lid van een reeks commissies stond ze midden in het studentenleven. Werkzaamheden van de Studentenraad gaan online door.

"Voor de rest is bijna alles weggefallen." Hieke zit in het laatste jaar van haar master. Het plan was om na haar studie te gaan reizen en aansluitend een baan te zoeken. Ook dat gaat nu niet door. "Het is een heel raar einde van mijn studie", zegt Hieke. "De afdeling waar ik stage liep stuurde nog bloemen naar Nijmegen, maar ik was al bij mijn ouders. Er zal ook wel geen diplomaceremonie komen." Een aantal internationale vrienden is al naar huis, misschien komen die nooit meer terug naar Nijmegen. Hieke wil nu haar lesbevoegdheid halen via een educatieve master. "Ik hoop dat straks iedereen op de campus er weer zin in heeft. Vóór de coronacrisis kwamen de studenten weinig naar activiteiten. Misschien beseffen ze nu wat sociale contacten waard zijn."

Helpen op corona-afdeling

FLORIS BOONE: De ene student volgt alle quarantaine-regels nauwgezet, de ander gaat bij iedereen op de koffie. Geneeskundestudent Floris Boone (29) hoort bij de groep die wat strenger is en blijft zo veel mogelijk binnen, in zijn studio in het SSH&-complex Mariënbosch. "Sommige mensen zijn wat laks en gaan onnodig naar buiten. Soms vaar ik tegen hen uit, omdat ik vind dat iedereen zijn best moet doen. Meestal begrijpen ze dat, ook omdat ze weten van wie de boodschap komt." Veel binnen zitten was vooral in het begin lastig. Wat Floris hielp was een toenemend digitaal contact: met vrienden zit hij te gamen, te praten of te zingen, terwijl ook zijn musicalvereniging nu digitaal repeteert. Na een oproep van het Radboudumc aan geneeskundestudenten, werkt hij nu

mee op de corona-afdelingen, een mooie vervanging van zijn uitgestelde onderzoeksstage. "In plaats van geforceerd thuiszitten, kan ik mezelf ook nuttig maken. Daardoor kwam ik toch weer onder de mensen." Thuiszitten eist bij veel mensen zijn tol, maar Floris denkt het aan te kunnen. "Vooralsnog zit ik lekker in mijn vel en heb ik genoeg te doen. Het grootste probleem wordt waarschijnlijk de temperatuur in deze kamer. In de zomer kan het hier enorm warm worden. Of ik mezelf met iemand zie afspreken? Chillen met andere mensen is een luxe die ik mezelf nu eigenlijk niet kan toestaan. Al merk ik in het ziekenhuis dat het goed is om mensen te zien. Als ik er echt door zou zitten, zou ik wel met een vriend afspreken om mijn ei kwijt te kunnen. Maar wel op anderhalve meter afstand."

VAN LINKS NAAR RECHTS: STIJN, ABEL, TIJN EN LULLEAUX

Binnen gaat het leven door

DISPUUTVILLA OLIFANT:

Huishond Lulleaux kan haar geluk niet op: zeven keer per dag nemen de bewoners van Villa Olifant haar nu mee uit. Ook **Abel Buijnsters** (20), eerstejaars politicologie, loopt vaak met haar naar de Waal. Sinds dit collegejaar woont hij in de dispuutvilla. Samen met **Tijn Craandijk** (21), **Stijn Horlings** (23) en nog zeven dispuutgenoten zit hij in *lock-down*. Niemand (afgezien van een enkele vriendin) komt het huis nog in. "We hadden altijd mensen over de vloer", vertelt Abel. Dan waren er nog de dispuutavonden op donderdag en de avonden in De Kroeg [de sociëteit van Carolus Magnus, red.]. "Het was best een groots en druk leven", zegt medebewoner Tijn. "Dat is nu allemaal weggevalen." Enige voordeel volgens Stijn: "Je bespaart veel geld."

De deur van Villa Olifant blijft dicht, maar binnen gaat het dispuutleven in aangepaste vorm door. *Social distancing* is niet te doen met tien man in een huis, dus staan de kamersdeuren juist wagenwijd open. 's Avonds komen de dispuutleden bij elkaar om uitgebreid te eten. Tijn: "We proberen allemaal nieuwe recepten uit. De paella met kip was een groot succes."

Saaï is het leven niet. Onlangs organiseerden de studenten een minifeest – met dj – voor alle huisgenoten. Opkomst: vijf man. De bewoners melden zich bij toerbeurt aan voor een gratis introductieabonnement op Disney+. Dankzij een zelfgevluchten koord kunnen biertjes eenvoudig naar het dakterras worden gehesen. De tuin is opgeruimd. En de verkeersborden, die al lang weggehaald hadden moe-

'WE PROBEREN ALLEMAAL NIEUWE RECEPTEN UIT. DE PAELLA MET KIP WAS EEN GROOT SUCCES'

ten worden, zijn nu verdwenen. Huisgenoot Abel heeft wel een beetje pech, want als jongste bewoner van de villa moet hij de rotklusjes doen. Gelukkig tonen zijn dispuutgenoten genade en zijn de taken iets eerlijker verdeeld dan anders. "Ik moet de gangen nog wel schoonmaken, maar de anderen zetten zelf hun bord in de afwasmachine." Geluk bij een ongeluk: veel andere klussen

gaan nu niet door, zoals bob zijn tijdens feesten, of koken voor twintig gasten. Zelfs studeren lukt tot op zekere hoogte. Rekening houden met elkaar gaat steeds beter. Abel: "In het begin hadden mensen er schijt aan en draaide iedereen harde muziek." Tijn: "Inmiddels kunnen we elkaar er zonder problemen op aanspreken als dat nodig is." De student is wel een beetje huiverig voor de zomervakantie, dan zou de verveling weleens kunnen toeslaan. En daarna, in het post-coronatijdperk? Tijn wil eerst bij zijn familie op bezoek. Stijn gaat een terrasje pakken. Jongste bediende Abel kan geen genoeg krijgen van zijn dispuut: "We hadden met jaargenoten afgesproken dat we na al die rotklusjes als feuten eens goed uit eten zouden gaan. Dat kunnen we dan eindelijk doen."

Uriël Plönes, labtechnicus bij het Donders Instituut "Deze MEG-scanner meet hersenactiviteit door met ongeveer driehonderd sensoren naar magnetische velden te kijken. Hij is extreem gevoelig voor alles wat van metaal is en beweegt: het veertje van een balpen is al funest voor de metingen. De scanner werkt alleen bij temperaturen vlak bij het absolute nulpunt van -273 graden Celsius. Om te voorkomen dat hij opwarmt, vul ik hem twee keer per week bij met vloeibaar helium.

Vanwege het coronavirus wordt de scanner nu [begin april, red.] niet gebruikt. Het probleem: als we hem laten opwarmen, moet er iemand uit Canada komen om hem weer aan de praat te krijgen. Tot we zeker weten of dat kan, blijven we de scanner koelen. Dat kost per maand ongeveer tienduizend euro.

Ik regel ook de techniek achter de meeste andere experimenten in het Donders Instituut. In mijn werkplaats maak ik allerlei voorwerpen die onderzoekers nodig hebben, zoals een geluidskast, een speciale joystick of een lichtsensoren voor computerschermen. Ook al ligt al het onderzoek nu stil, ik hoef me niet te vervelen. Ik heb nog een hele lijst met projecten waar ik aan wil beginnen. Aan gezelschap mis ik ook weinig – normaal eet ik mijn boterham achter mijn bureau op. Bovendien weet ik in dit lege gebouw zeker dat ik niemand besmet. Ik vind het wel prima zo."

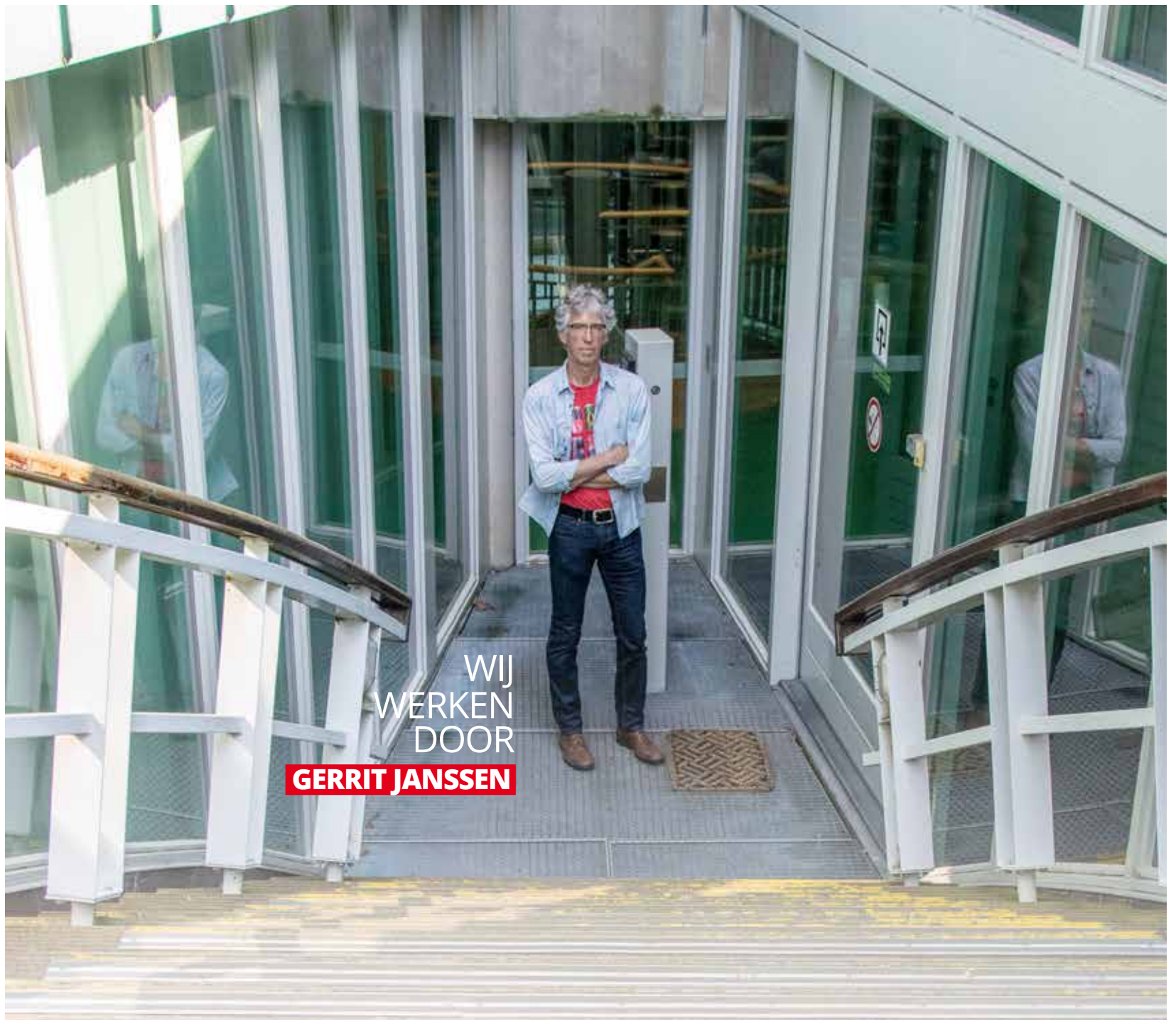
WIJ
WERKEN
DOOR

URIËL PLÖNES

WIJ WERKEN DOOR

Zelfs op een uitgestorven campus staat het werk in coronatijd nooit helemaal stil. Scanners koelen, de deur bewaken of magneten onderhouden – iemand moet het doen. Dit zijn de achterblijvers.

TEKST EN FOTOGRAFIE REIN WIERINGA

WIJ
WERKEN
DOOR

GERRIT JANSSEN

**Gerrit Janssen, technicus bij het
Magnetic Resonance Research Center**

“Hier in het Goudsmit Paviljoen staan acht supergeleidende magneten waarmee we op atomair niveau materiaalonderzoek doen. Ik onderhoud de magneten en ontwerp apparatuur voor het onderzoek. Laatst heb ik bijvoorbeeld een manier bedacht om licht op een materiaal te schijnen in een keramisch buisje dat tot vijfduizend keer per seconde ronddraait. En dat allemaal in een magneet waarvan de spoel in een bad vloeibaar helium hangt, met daaromheen een bad vloeibaar stikstof en daaromheen weer een vacuüm ter isolatie. Het onderzoek dat we met deze

apparatuur uitvoeren, kan betere zonnepanelen opleveren. Met andere experimenten wordt hier onder meer gewerkt aan nieuwe materialen voor batterijen en geneesmiddelen. We hebben nu tijd voor langer lopende onderzoeken met herhalende metingen van twee weken. Die meettijd zouden we normaal gesproken gebruiken voor een groter aantal kortere experimenten.

Vanwege het coronavirus mag niemand meer zomaar naar binnen. Samen met twee andere technici hou ik de boel draaiend. Wekelijks moeten we de stikstof van de magneten bijvullen, en elke vier tot zes weken het vloeibaar helium. Doen we dat

niet, dan ontstaat er kortsluiting in de magneetspoel. Dat levert schade op, waardoor de magneet waarschijnlijk moet worden vervangen. Dat kan een half tot vier miljoen euro kosten.

Het grootste deel van de tijd zit ik nu thuis achter de computer apparatuur te ontwerpen. Elke dag is er een digitale koffiepauze om alles te bespreken. Voor de aio's uit het buitenland is het ook een stukje sociaal contact – zij zijn hier nog meer geïsoleerd dan wij. Als dit zo een jaar zou doorgaan? Dat zou heel vervelend zijn. Hier werken postdocs en aio's met een aanstelling van twee of vier jaar. Als er een jaar wegvalt, is het voor hen einde oefening.”

Wil Rubrech, portier Erasmusgebouw "Normaal doe ik allerlei klusjes rondom de balie: post sorteren, sleutels doorgeven, de microfoon van docenten aan de praat krijgen. Nu is het alleen nog maar toegangscontrole. Ik moet zorgen dat iedereen die het gebouw ingaat zich inschrijft op een lijst bij de ingang, en zich weer uitschrijft bij het naar buiten gaan. Voor de veiligheid, zodat we weten hoeveel mensen er in het gebouw zijn. Dat getal geef ik elke twee uur door aan het Universitair Vastgoedbedrijf. Het gaat om ongeveer honderd mensen per dag. Bezoekers mogen er niet meer in, alleen docenten, andere medewerkers en externen voor onderhoud.

Wat ik ervan vind? Klote. Niet omdat ik liever thuis zit, hoor. Ik ben blij dat ik dit werk kan doen. Maar een werkdag van vierenhalf uur voelt nu [begin april, red.] als het driedubbele. Ik maak me vooral zorgen om besmettingsgevaar, ook al zijn er genoeg maatregelen genomen, zoals deze doorzichtige kap voor de balie, rubberhandschoenen en ontsmettingsmiddel. Elke keer dat ik iets aanraak waar anderen ook aanzitten – de inschrijflijs, sleutels, post – ontsmet ik mijn handen. Bij elkaar zo'n twintig keer op een dag. Ik heb een moeder van 72, ik wil niet dat ze gevaar loopt."

WIJ WERKEN DOOR

WIL RUBRECH

Johan Oosterman werkt al een tijdje mee aan een tentoonstelling over de pest. De hoogleraar Oudere Nederlandse letterkunde had nooit kunnen bedenken hoe actueel zijn expositie zou worden.

TEKST BEA ROS

Parallellen met de pest

Een jaar geleden verwierf Museum Het Valkhof een fraai houten beeld van Sint-Sebastiaan, een van de pestheiligen. Mede

daardoor ontstond het plan om een expositie aan de pest te wijden. Deze ziekte sloeg tussen 1347 en 1351 een gat in de middeleeuwse bevolking en flakkerde daarna lokaal nog eens heftig op, zoals in 1635-36 in Nijmegen.

Johan Oosterman kende de verschrikkingen van grote pandemieën uit middeleeuwse ooggetuigenverslagen en uit familie verhalen: "Mijn grootvader heeft de Spaanse griep gehad. Hij is een dag schijn-dood geweest en er toch weer bovenop gekomen." Maar het bleven verhalen uit een ver verleden. In januari legde Oosterman nog iemand uit wat de impact van de pest was, namelijk dat binnen drie maanden tijd een

derde tot de helft van de bevolking het loodje legde. "Stel dat de pest nu zou uitbreken, zo schetste ik, dan zouden 65.000 van de 170.000 inwoners van Nijmegen overlijden. Dat ontwricht de hele samenleving en de economie."

Een paar weken later deed Covid-19 zijn intrede. "Eerst was zo'n pandemie een fascinerend historisch fenomeen, nu is het de actualiteit. Veel van wat toen gebeurde, zie ik nu ook, van de volstrekte onzekerheid tot en met bizarre theorieën en het zoeken naar zondebokken. Dat je denkt: dat staat wel heel stereotiep in de geschiedenisboekjes, maar je ziet het nu gewoon om je heen gebeuren."

SOCIAL DISTANCING

Oosterman leest en bekijkt de bronnen nu met andere, herkende ogen. Bijvoorbeeld de brief van een kanunnik uit 1349. "Hij beschrijft

aan zijn Brugse vrienden hoe de ziekte zich met gestage snelheid verspreidt. 'Een half jaar geleden dook het op in Genua en nu hebben we er in Avignon mee te maken. Het komt ook naar jullie toe, dus wees op je hoede!'"

Wat wij nu *social distancing* en de anderhalvemetersamenleving noemen, kenden de middeleeuwers ook al. "Hun maatregelen verschilden feitelijk niet zoveel van de onze. Alleen wordt er nu gewerkt aan een vaccin. Dat perspectief hadden middeleeuwers niet." Pestlijders en hun familieleden moesten herkenbaar zijn en met een rode stok over straat gaan. "Dat doet denken aan onze corona-app."

Ook toen zette de pandemie sociale ongelijkheid op scherp. "De rijke mensen vluchtten naar hun huis in de bergen of zonderden zich, zoals de welgestelde jongelingen uit de >

'HUN MAAT-
REGELEN
VERSCHIL-
DEN NIET
ZOVEEL VAN
DE ONZE'

1 Dit is een paneel uit een altaar gewijd aan de heilige Sebastiaan, de naakte, met pijlen doorboorde man bovenin. Zijn vele wonden symboliseren niet alleen het lijden van Jezus, maar ook dat van pestpatiënten en daarom is hij een pestheilige. "Het schilderij verbeeldt heel mooi hoe men zich het aanroepen van een heilige voorstelt. De heilige bidt tot God als voorspraak voor de slachtoffers van de pest. Ook de doden zijn bang voor hun zielenheil: vallen ze in handen van de duivel of de engel?" / *Josse Lieferinx, Sebastiaan-altaar (circa 1495, Walters Art Museum, Baltimore).*

2 Ijsbrand van Diemerbroeck was stadsarts van Nijmegen toen hier in 1635-36 een lokale pestepidemie uitbrak, die 6.000 slachtoffers onder de 16.000 inwoners maakte. "Hij wordt vaak getypeerd als de man met wie de moderne aanpak van de pest begon. Hij had vastgesteld dat afstand houden inderdaad werkte. Net als onze ic-artsen nu droeg hij bovendien beschermende kleding: handschoenen, een lang gewaad en hoofdbedekking. Maar zo'n snavelmasker heeft hij nooit gedragen. En de middeleeuwen al helemaal niet, dat is een stereotiep beeld dat steeds herhaald is, maar dat kom je in geen enkele middeleeuwse bron tegen. De enige twee maskers die er bewaard zijn, dateren van later." / *Afbeelding uit de 17e eeuw, Regionaal Archief Nijmegen.*

3 De pest is ideaal om een van de zeven werken van barmhartigheid uit te beelden: de zorg voor zieken. "Dat is op dit schilderij met barokke dramatiek neergezet. Let ook op de mond- en neusdoekjes." / *Theodoor van der Schuer, Pestlijders in een gasthuis (1682), Museum De Lakenhal.*

4 De pest is hier afgebeeld als de Dood, gezeten op een beest met vleermuisachtige vlerken. / *Arnold Böcklin, Die Pest (1898), Kunstmuseum Basel.*

CORONA- LESSEN

DE HUIDIGE CORONACRISIS IS
UNIEK IN DE GESCHIEDENIS. NIJMEEGSE
WETENSCHAPPERS VERTELLEN WAT
DEZE TIJD HUN LEERT.

SABINE OERTELT-PRIGIONE, HOGLERAAR GENDER IN EERSTE- LIJNSGENEESKUNDE 'HUISELIJK GEWELD HEEFT GEEN PRIORITEIT'

"Eerdere crises wijzen uit dat je rekening moet houden met toenemend geweld tegen vrouwen en kinderen. We hebben bij de uitbraak van SARS meer geweld gezien. En in Afrika tijdens de Ebola-epidemie. Mensen zitten soms de hele dag bij elkaar in een klein huis, zonder veel contact met anderen. Voor slachtoffers is het moeilijker om melding te maken van geweld. Misschien is het de eerste ervaring van mensen met geweld, en weten ze helemaal niet waar ze terecht kunnen. Een pandemie veroorzaakt sowieso stress en onzekerheid, en kan daarbovenop effect hebben op traditionele genderrollen. De man moet nu thuis werken of verliest zijn baan, en ziet intussen juist vrouwen actief zijn in belangrijke sectoren als de zorg. Het beeld van de eigen mannelijkheid kan kantelen. Die mannelijkheid wordt anders getoond, wat kan leiden tot meer geweld. Dat heeft niet alleen met spierkracht van doen, maar ook met sociale rollen en patronen. In de literatuur noemen we dat *toxic masculinity*: mannelijkheid die identiteit met macht verbindt en deze macht wil behouden – dat kan psychisch, economisch of sociaal zijn. En, als deze vormen ontbreken zoals tijdens een quarantaine, ook fysiek. We moeten nu al nadenken over een grotere opvangcapaciteit voor slachtoffers. In Nederland praten we nu veel over de economische impact van de crisis, het redden van grote bedrijven. Het huiselijk geweld heeft geen prioriteit."

Zie het platform [Safewomen.nl](https://www.safewomen.nl), verbonden aan de afdeling *Eerstelijns geneeskunde van het Radboudumc*.

TEKST MARIT WILLEMSSEN

Decamerone, in een gezonde omgeving af en vertelden elkaar verhalen." De paus van Avignon koos voor het toppunt van *lockdown*: hij sloot zich op in zijn kasteel en liet alle gaten dichtstoppen en grote vuren aanleggen om de pest te verjagen.

ZONDEBOKKEN

In onze tijd moeten 5G-zendmasten het ontgelden, in vroeger tijden kregen joden de schuld. Omdat ze (verplicht) in afgezonderde wijken woonden en vanuit hun geloof strengere hygiënemaatregelen aanhielden, vielen er onder hen relatief minder slachtoffers. Het maakte hen tot gedoodverfde zondebokken: ze zouden de waterbronnen van christenen vergiften. Om van de pest af te komen, ging men over tot massale jodenverbrandingen. "Sommige kronieken, zoals die van de abt van een klooster in Doornik, beschrijven die verbrandingen als fenomeen, maar andere auteurs zijn ronduit antisemitisch." Een voorbeeld daarvan is

Jan van Boendale in zijn *Boec vander wraken*. "Ik vind hem een geweldig schrijver, maar deze passages zijn echt zeer onaangenaam. Middeleeuwen zagen de pest als straf van God voor hun zondige gedrag, maar Van Boendale zegt feitelijk: jagen op joden helpt beter dan boetedoening." Niet alleen in middeleeuwse bronnen waart de pest rond, ook in veel latere literatuur en vooral beeldende kunst is het een motief. "De pest werd iconisch voor wat ons mensen aan rampspoed kan overkomen. Het is en blijft de grootste pandemie die er ooit geweest is, met honderd miljoen slachtoffers in een wereld die veel minder drukbevolkt was. Dat is altijd tot de verbeelding blijven spreken." <

DE TENTOONSTELLING OVER DE PEST IS, IJS EN CORONA DIENENDE, VANAF 15 OKTOBER 2020 TE ZIEN IN MUSEUM HET VALKHOF. NIET ALLE BEELDEN OP DEZE PAGINA'S ZIJN AFKOMSTIG UIT DE TENTOONSTELLING.

Dit magazine is mede gemaakt door

VOX

Wat is Vox? Het onafhankelijke nieuwsmedium voor studenten en medewerkers van de Radboud Universiteit. Deze coronaspecial maakten we samen met alumniblاد Radboud Magazine.

Vox brengt dagelijks nieuws over de universiteit en het studentenleven op voxweb.nl.

Blijf op de hoogte met onze artikelen, video's en thema-magazines.

Volg ons ook via social media:

RADBOUD RECHARGE

OOK WANNEER DE HEDENDAAGSE REALITEIT GEEN ACTUALITEIT MEER IS. RADBOUD RECHARGE: WETENSCHAPPELIJKE VERHALEN OVER ACTUELE ONDERWERPEN.

WWW.RADBOUDRECHARGE.NL/ACTUALITEITEN

R

colofon

Radboud in coronatijd is een gezamenlijke uitgave van Vox en Radboud Magazine.

Redactieadres

Dienst Marketing & Communicatie DMC
Postbus 9102
6500 HC Nijmegen
Tel: 024-361 22 30
E-mail: redactie@vox.ru.nl

Redactie

Annemarie Haverkamp (hoofdredacteur Vox)
Paul van den Broek (bladcoördinator Radboud Magazine)

Medewerkers aan dit nummer

Lydia van Aart (eindredactie),
Leoni Andriessen,
Anouk Broersma,
Joep Dorna,
Susanne Geuze,
Ken Lambeets,
Antonia Leise,
Inge Mutsaers,
Mathijs Noij,
Stan van Pelt,
Bea Ros,
Rein Wieringa,
Jozien Wijkhuijs,
Marit Willemsen,
Machiel van Zanten (eindredactie)

Fotografie

Dick van Aalst,
Duncan de Fey,
Getty Images,
Erik van 't Hullenaar,
Rein Wieringa

Illustraties

JeRoen Murré,

Vormgeving en opmaak

Gloedcommunicatie, Nijmegen
www.gloedcommunicatie.nl

Drukwerk

Media Center Rotterdam

Een wereld waar wij steeds meer van vragen,
vraagt om mensen die willen bijdragen.
Vanuit een eigen specialiteit, voor een
gezamenlijk doel. De Radboud Universiteit
en Radboudumc doen onderzoek om het
coronavirus te begrijpen en zo betere
bescherming en medicatie te ontwikkelen.
Maar we bekijken ook hoe kunstmatige
intelligentie ons uit de crisis kan helpen.
Wat religie betekent in deze tijden, hoe mensen
blijven luisteren als ze écht coronamoe zijn
en wat de crisis betekent voor het klimaat.

Lees en leer erover op www.jebentnodig.nl.
Wil je onderzoek en innovatieve oplossingen
voor corona mogelijk maken? Draag dan bij
aan het Radboud Fonds en help zo onze
zorgmedewerkers en onderzoekers.

Je bent nodig.

www.jebentnodig.nl

Radboud Universiteit

